NUMBER OF UNIT	COURSE CODE	SUBJECT TITLE	QUESTION MARK
1 TO 4	पत्रम् UGSSDS403	आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम्	1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1

			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			1
			6
			6
			6
			6
			6
			6

			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			6
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10

			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10
			10

DEPARTMENT O

PROGRA

SEMESTER

SL NO
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
1
2
3
4
5
6

7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

F SANSKRIT SAHITYA
MME: FYUGP
: IV SEMSETER

QUESTION
SHORT QUESTION
भारतविवेकनाटकस्य रचयिता कः?
कुमारविजयम् महाकाव्यं केन रचितम् ?
राधावल्लभत्रिपाठिवर्यस्य द्वयोः काव्ययोः नाम लिखतु ।
ड. रमाकान्तशुक्लस्य जन्मस्थानं कुत्र आसीत् ?
भरतचरितम् इति महाकाव्यस्य रचयिता कः?
निर्मला' इति उपन्यासस्य रचनाकारः कः ?
'करुणा' इति उपन्यासस्य रचनाकारः कः?
अविनाशिकाव्यस्य रचकः कः ?
जयपराजयम् इति उपन्यासस्य रचकः कः ?
हरिदाससिद्धान्तवागीशस्य उपन्यासस्य नाम किम् ?
जानकी-जीवनम्' इति गीतिकाव्यस्य रचनाकारः कः ?
'भाति मे भारतम्' इति गीतिकाव्यस्य रचनाकारः कः ?
'सन्धानम्' इति गीतिकाव्यस्य रचनाकारः कः ?
अभिराज-राजेन्द्र-मिश्रस्य एकस्य गीतिकाव्यस्य नाम किम् ?
मृगाङ्कदूतम् इति खण्डकाव्यस्य रचकः कः ?
जय भारतभूमेः इति गीतिकाव्यस्य रचकः कः ?
राधावल्लभत्रिपाठी कस्य विश्वविद्यालयस्य उपाचार्यः आसीत् ?
सन्धानम् इति काव्यस्य रचकः कः?
व्यञ्जनाप्रपञ्चसमीक्षा' ग्रन्थस्य रचनाकारः कः ?
व्यञ्जनाप्रपञ्चसमीक्षा' ग्रन्थस्य रचनाकारः कः ?
. 'उतङ्कभैक्ष्यम्' इति नाटकस्य नाट्यकारः कः ?
. 'प्रकामकामरूपम्' कः रचितवान् ?
. 'जानकीरामभाष्यम्' कः लिखितवान् ?
. 'श्लोकमाला' काव्यस्य रचकः कः?
. अविनाशिकाव्यस्य रचकः कः ?
आधुनिककाव्यशास्त्रे अभिराजराजेन्द्रमिश्रस्य ग्रन्थस्य नाम किम् ?

कामरूपे विरचितपुराणस्य नाम लिख्यताम् ।
कस्मिन् महाकाव्ये कामरूपस्य वर्णनम् उपलभ्यते ?
भास्करचरितस्य रचकः कः ?
भास्करचरिते कस्य राज्ञः वर्णनं प्राप्यते ?
'वृत्तमञ्जरी' कस्य कृतिः ?
'पताकाम्नायः' कस्य कृतिः ?
'जानकी -जीवनम्'इति गीतिकाव्यस्य रचनाकारः कः ?
'भाति मे भारतम्' इति गीतिकाव्यस्य रचनाकारः कः ?
'सन्धानम्' इति गीतिकाव्यस्य रचनाकारः कः ?
अभिराज-राजेन्द्र-मिश्रस्य एकस्य गीतिकाव्यस्य नाम किम् ?
मृगाङ्कदूतम् इति खण्डकाव्यस्य रचकः कः ?
जय भारतभूमेः इति गीतिकाव्यस्य रचकः कः ?
आयतिः इति काव्यस्य रचकः कः ?
कुमारविजयम् इति महाकाव्यस्य रचकः कः ?
कुमारविजयम् इति महाकाव्ये कति सर्गाः सन्ति ?
शिवराज्योदयम् इति महाकाव्यस्य रचकः कः ?
गीतधीवरम् इति काव्यस्य रचकः कः ?
लहरीदशकम् इति काव्यस्य रचकः कः ?
सातन्त्रसम्भवम् इति काव्यस्य रचकः कः ?
सातन्त्रसम्भवकाव्ये कति सर्गाः सन्ति ?
उत्तरसीताचरितम् इति काव्यस्य रचकः कः ?
उत्तरसीताचरितम् इति काव्ये कति सर्गाः सन्ति ?
राधावल्लभत्रिपाठी कस्य विश्वविद्यालयस्य उपाचार्यः आसीत् ?
SHORT NOTE
आधुनिकमहाकाव्यम्
पाश्चात्यकाव्यशास्त्रस्य आधुनिकभारतीयकाव्यशास्त्रे प्रभावः,
राधावल्लभत्रिपाठी,
हरिदाससिद्धान्तवागीशः,
विश्वनारायणशास्त्री
. करुणा

. शिवराजविजयः
. अम्बिकादत्तव्यासः
मथुरानाथशास्त्री
. उत्तरसीताचरितम्
. स्वातन्त्र्यसम्भवम्
. कुमारविजयम्
. रेवाप्रसादद्विवेदी
. भवदेव भागवती
. मनोरञ्जन शास्त्री
भास्करचरितम्
दीपककुमारशर्मा
मुकुन्दमाधवशर्मा
शङ्करदेवमहाकाव्यम्
विवेकानन्दमहाकाव्यम्
प्रकामकामरूपम्
अविनाशि
सती जयमती
पताकाम्नायः श्लोकमाला
विपिन चन्द्र गोस्वामी
LONG QUESTION
आधुनिकमहाकाव्यस्योत्पत्तिर्विकासविषये आलोचना करणीया ।
पारम्परिककाव्यशास्त्रेण सह आधुनिककाव्यशास्त्रस्य तुलनात्मकं विश्लेषणं कुरुत।
वर्तमानसाहित्ये आधुनिककाव्यशास्त्रस्य उपयोगिता तथा सामजिकप्रभावः कः?
. अम्बिकादत्तव्यासस्य 'शिवराजविजयः' इति उपन्यासस्य विषयवस्तु लिख्यताम् ।
. आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये रेवाप्रसादद्विवेद्याः अवदानं लिख्यताम्।
. आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये अभिराजराजेन्द्रमिश्रस्य अवदानम् आलोचनीयम्।
. असमप्रदेशे संस्कृतचर्चायाः परम्परा आलोचनीया ।
. असमप्रदेशस्य आधुनिकसंस्कृतपण्डितानां परिचयो दीयताम् ।
'भास्करचरितम्' काव्यस्य स्थानम् आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये आलोच्यताम् ।
असमप्रदेशे संस्कृतचर्चाया भवदेवभागवतीवर्यस्य अवदानं विचारणीयम् ।

मनोरञ्जनशास्त्रिणः परिचयप्रदाय तस्य प्रकामकामरूपस्य वर्णनं दीयताम् ।
विद्यापतिदाहालस्य परिचयप्रदाय शङ्करदेवमहाकाव्यस्य प्रतिपाद्यविषयाः आलोचनीयाः ।
‘सती जयमती’ काव्यस्य काव्यिकसौन्दर्यं आलोच्यताम् ।
‘अविनाशि’ काव्यस्य विषयवस्तु समासेन लिख्यताम् ।
‘पताकाम्नायः’ काव्यस्य दार्शनिकमहत्वं विवेच्यताम् ।
कालिकापुराणस्य संक्षिप्तः परिचयः दीयताम् ।
असमप्रदेश आधुनिकसंस्कृतसाहित्यपरम्परा आलोचनीया ।
‘भास्करचरितम्’ इति काव्यस्य कथावस्तु समासेन लिख्यताम् ।
त्रिपुरराज्ये आधुनिकसंस्कृतकाव्यरचनायाः परम्परा आलोचनीया ।
आधुनिकसंस्कृतसाहित्यजगति विद्यापतिदाहालस्य अवदानं विश्लेषणीयम् ।
असमप्रदेशे संस्कृतसाहित्यजगति मनोरञ्जनशास्त्रिणः अवदानम् आलोच्यताम् ।
धीरश्वराचार्यस्य परिचयप्रदाय ‘वृत्तमञ्जरी’ ग्रन्थस्य संक्षिप्ताभासः दीयताम् ।
आनन्दरामबरुवावर्यस्य कृतीनां संक्षिप्तः परिचयः दीयताम् ।
असमप्रतेशे स्वतन्त्रतायाः अनन्तरं संस्कृतकाव्यरचना परम्परा आलोच्यताम् ।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् – UGDSSS401

नाट्यसाहित्यम् - १

Unit – I

संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशपरम्परा च

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. नाटकशब्दस्य व्युत्पत्तिः का?
2. ‘नाटक’ शब्दः कुतः आगतः?
3. नाट्यस्य आद्यः उल्लेखः कुत्र दृश्यते?
4. ‘नाटक’ शब्दः कस्मात् धातोः निष्पन्नः?
5. नाट्यशास्त्रस्य रचनाकारः कः?
6. नाट्ये मुख्यरसः कः?
7. नाट्यशास्त्रस्य रचकः कः ?
8. किं नाम नाट्यम् ?
9. नाटकस्य एकस्य उल्लेखः क्रियताम्।
10. भासस्य कति नाटकानि सन्ति ?

II.टिप्पणी प्रदेया – (6 Marks)

1. नाटकम्
2. भासः
3. कलिदासः
4. भवभूतिः
5. स्वप्नवासवदत्तम्
6. प्रतिमानाटकम्

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. नाट्यशास्त्रानुसारं नाटकस्य उत्पत्तिः उपस्थाप्यताम्।
2. संस्कृतनाटकस्य विकासविषये एको निबन्धः प्रस्तुयताम्।
3. संस्कृत अलंकारशास्त्रेषु नाट्यशास्त्रस्य अवदानम्।
4. नाट्यशास्त्रस्य प्रथमोऽध्यायस्य सारांशः।

Unit – II

भासनाटकानां परिचयः वैशिष्ट्यानि च

I. लघुप्रश्नाः **(1 Mark)**

1. भासः कः आसीत्?
2. भासस्य एकं रामायणाश्रितं नाटकमुल्लिख्यताम्।
3. भासस्य एकं महाभारताश्रितं नाटकमुल्लिख्यताम्।
4. भासः कति नाटकानि अरचयत्?
5. कति नाटकानि भासेन रचितानि?
6. भासस्य कति नाटकानि उपलब्धानि?
7. 'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटकस्य नायिका का?
8. 'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटकस्य मुख्यःरसः कः?
9. 'स्वप्नवासवदत्तम् इति नाटके कति अङ्काः सन्ति ?
10. प्रतिमा नाटके कति अङ्काः सन्ति ?

II.टिप्पणी प्रदेया– **(6 Marks)**

1. भासः
2. स्वप्नवासवदत्तम्
3. प्रतिमानाटकम्

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. भासस्य परिचयं प्रदाय तस्य नाटकानि आलोचयत।
2. भासस्य नाटकचक्रम् आलोचयत।
3. भासस्य नाट्यप्रतिभा विवेचनीया।
4. भासस्य रामायणाधारितनाटकानि आलोचनीयानि।

5. भासस्य महाभारताधारितनाटकानिआलोचनीयानि।

Unit – III

स्वप्नवासवदत्तम् (प्रथम-पञ्चमौ अङ्कौ)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. वासवदत्तायाः मातुरभिधानं किमस्ति ?
2. "वासवदत्ता" विक्रमबाहोः सिंहलेश्वरस्य का अस्ति ?
3. उदयनस्य प्रथमविवाहिता पत्नी का अस्ति?
4. वत्सराज-उदयनस्य कञ्चुकी कः?
5. कौशाम्बीनरेशस्य मन्त्री कः?
6. सिंहलेश्वरस्य विक्रमवाहोः मन्त्री कः?
7. वासवदत्तायाः धात्री काऽस्ति?
8. घोषवतीवीणायाः सम्बन्धः केन सह विद्यते?
9. नाटके कति अंकाः भवन्ति?
10. नाटके अङ्गिरसः को भवति ?
11. रूपकस्य कति भेदाः भवन्ति?
12. स्वप्नवासवदत्तस्य नायकः कः?
13. स्वप्नवासवदत्तस्य नायिका का?
14. स्वप्नवासवदत्तस्य नाटकस्य स्वप्नांकः कः?
15. वत्सराज-उदयनस्य मन्त्री कः अस्ति?
16. "पद्मावती" कस्य पुत्री आसीत्?
17. ' वासवदत्ता' कस्य पुत्री अस्ति?
18. घोषवती वीणा कस्मिन् नाटके प्राप्यते?
19. स्वप्नवासवदत्ते नाटके अवन्तिकावेशधारिणी का अस्ति?
20. महासेन - प्रद्योतस्य कञ्चुकी कः?
21. ' दुःखं न्यासस्य रक्षणम्' -कस्य उक्तिरियम्?
22. 'भर्तस्नेहाद् सा विदग्धात्मदग्धा' उक्तिरियं कुत्र प्राप्यते?
23. प्रद्वेषो बहुमानो वा संकल्पायुपजायते' इति कस्य उक्तिरियम् ?
24. लावाणकग्रामः कुत्र प्राप्यते?
25. खप्रवासवदत्तम् इति नाटके कति अङ्काः सन्ति?

26. अनर्घराधव रूपके कति अङ्काः सन्ति ?
27. 'प्रतिज्ञायौगन्धरायण रूपके कति अङ्काः सन्ति?

II. व्याख्या कार्या / टिप्पणी प्रदेया (6 Marks)

1. उदयनवेन्दुसवर्णावासवदत्ताबलौ बलस्य त्वाम् ।
   पद्मावतीर्णपूर्णौ वसन्तकम्रौ भुजौ पाताम् ॥ १ ॥
2. पूर्व त्वयाप्यभिमतं गतमेवमासीच्छ्वघ्यं गमिष्यसि पुनर्विजयेन भर्तुः ।
   कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ॥ ४ ॥
3. परिहरतु भवान् नृपापवादं, न परुपमाश्रमवासिषु प्रयोज्यम् ।
   नगरपरिभवान् विमोक्तुमेते वनमभिगम्य मनस्विनो वसन्ति ॥ ५ ॥
4. तीर्थोदकानि समिधः कुसुमानि दर्भान् स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानि ।
   धर्मप्रिया नृपमुता न हि धर्मपीडामिच्छेत् तपस्विषु कुलव्रतमेतदस्याः ॥ ६ ॥
5. प्रद्वेषौ बहुमानौ वा सङ्कल्पादुपजायते ।
   भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता ॥ ७ ॥
6. सुखमर्थो भवेद् दातुं सुखं प्राणाः सुखं तपः ।
7. पद्मावती नरपतेहिषी भवित्री दृष्टा विपत्तिरथ यैः प्रथमं प्रदिष्टा ।
   तत्प्रत्ययात् कृतमिदं न हि सिद्धवाक्यान्युत्क्रम्य गच्छति विधिः सुपरीक्षितानि ॥ ११ ॥
8. यदि तावदय स्वप्नो धन्यमप्रतिबोधनम् ।
   अथायं विभ्रमो वा स्याद्, विभ्रमो ह्यस्तु मे चिरम् ॥ ९ ॥
9. स्वप्नस्यान्ते विबुद्धेन नेत्रविप्रोषिताञ्जनम् ।
   चारित्रमपि रक्षन्त्या दृष्टं दीर्घालकं मुखम् ॥ १० ॥

टिप्पणी प्रदेया

महाकविभासः, वासवदत्ता, उदयनः, नाटकम् , प्रतिमानाटकम्, अभिषेकनाटकम्

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. महाकविभासस्य नाट्यप्रतिभा आलोच्यताम् ।
2. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य प्रतिपाद्यवर्णनम् उपस्थाप्यताम् ।
3. महाकविभासस्य परिचयं प्रदाय तस्य रचना आलोचनीया।
4. स्वप्रवासवदत्तम् नाटकस्य नामसार्थक्यम् समालोच्यताम् ।

5. राज्ञः उदयनस्य चरित्रचित्रणम् कुरुत।
6. यौगन्धरायणस्य चरित्रचित्रणं कुरुत।
7. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य प्रथमांकस्य सारांश: लिख्यताम्।
8. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य पञ्चमांकस्य सारांशः लिख्यताम्।

Unit – IV

प्रतिमानाटकम् (प्रथम-तृतीयौ अङ्कौ)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. प्रतिमानाटकस्य नाट्यकारः कः ?
2. भासनाटकचक्रे कति नाटकानि सन्ति ?
3. प्रतिमानाटके कति अङ्काः सन्ति ?
4. प्रतिमानाटके कोऽङ्कः प्रतिमाङ्कनाम्ना ख्यातोऽस्ति ?
5. राज्ञः दशरथस्य सारथी कोऽस्ति ?
6. प्रतिमानाटकस्य नान्दीश्लोके कस्य स्तुतिर्विद्यते ?
7. प्रतिमानाटके का प्रस्तावना (स्थापना) प्रयुज्यते ?
8. मैथिली इत्यनेन कः/ का बुध्यते ?
9. सौमित्रिः इति कस्य संज्ञा ?
10. प्रतिमगृहे कः भरतं प्रतिमाः प्रदर्शयति ?
11. राज्ञः दशरथस्य पिता क आसीत् ?
12. राज्ञः दशरथस्य कति भार्या आसन् ?
13. रामस्य मातुर्नाम किमासीत् ?
14. भरतस्य मातुर्नाम किमासीत् ?
15. लक्ष्मणस्य मातुर्नाम किमासीत् ?

II. व्याख्या कार्या / भावार्थः प्रकाशनीयः– (6 Marks)

प्रथमाङ्कः -

1. सीताभवः पातु सुमन्त्रतुष्टः सुग्रीवरामः सहलक्ष्मणश्च।
यो रावणार्यप्रतिमश्य देव्या विभीपणात्मा भरतोऽनुसर्गम्॥
2. समवाष्पेण पतता तस्योपरि ममाप्यध।
पितुम क्लेदितौपादौ ममापि क्लेदितं शिरः॥

3. शरीरेऽरि: प्रहरति हृदये स्वजनस्तथा।
कस्य स्वजनशब्दो मे लज्जामुत्पावयिष्यति ॥
4. भरतो वा भवेद् राजा वयं वा ननु तत् समम्।
यदि तेऽस्ति घनुश्लाघा स राजा परिपाल्यताम् ॥
5. अनुचरति शशांकं राहुदोषेऽपि तारापतति च वनवृक्षे याति भूमिं लता च।
त्यजति न च करेणुः पंकलग्नं गजेन्द्रंव्रजतु चरतु धर्मं भर्त्तृनाथा हि नार्यः ॥
6. स्वैरं हि पश्यन्तु कलत्रमेतद् वाष्पाकुलाक्षैर्वदनैर्भवन्तः।
निर्दोषदृश्या हि भवन्ति नार्यो यज्ञे विवाहे व्यसने वने च ॥

तृतीयाङ्कः -

1. पितुः प्राणपरित्यागं मातुरैश्वर्यलब्धताम्।
ज्येष्ठभ्रातुः प्रवासं च त्रीन् दोषान् कोऽभिधास्यति ॥
2. येन प्राणाश्च राज्यं च स्त्रीशुल्कार्थे विसर्जिता।
इमां दशरथस्य त्वं प्रतिमां कि न पृच्छसे ॥
3. अयोध्यामटवीभूतां पित्रा भ्राता च वर्चिताम्।
पिपासार्तोऽनुधावामि क्षीणातोयां नदीमिव ॥
4. काले खल्वागता देव्यः पुत्रे मोहमुपागते।
हस्तस्पर्शो हि मातृणामजलस्य जलाञ्जलिः ॥
5. मम मातुश्च मातुश्च मध्यस्था त्वं न शोभसे।
गङ्गायमनुयोर्मध्ये कुनदीव प्रवेशिता ॥
6. गोपहीना यथा गावो विलयं यान्त्यपालिताः।
एवं नृपतिहीना हि विलयं यान्ति वै प्रजाः ॥

भावार्थः प्रकाशनीयः –

प्रथमाङ्कः -

1. स्वः पुत्रः कुरुते पितुर्यदि वचः कस्तत्र भोः ! विस्मयः।
2. शरीरेऽरिः प्रहरति हृदये स्वजनस्तथा।

तृतीयाङ्कः -

1. हस्तस्पर्शो हि मातृणामजलस्य जलाञ्जलिः।

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. प्रतिमानाटकस्य कथासारः सरलसंस्कृतेन लिख्यताम्।
2. प्रतिमानाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कथासारो लिख्यताम्।
3. प्रतिमानाटकस्य तृतीयीङ्कस्य कथासारो लिख्यताम्।
4. प्रतिमानाटके प्रतिमाङ्क इति ख्यातस्य अङ्कस्य कथासारः प्रस्तुयताम्।
5. प्रतिमानाटके रामचन्द्रस्य चरित्रचित्रणं कुरुत।
6. प्रतिमानाटके भरतस्य चरित्रचित्रणं कुरुत।
7. कविभासस्य परिचयं प्रदाय प्रतिमानाटकस्य नामकरणसार्थक्यं विचार्यताम्।
8. भासनाटकचक्रस्य संक्षिप्तपरिचयो प्रदीयताम्।
9. कविभासस्य संक्षिप्तपरिचयं प्रदाय प्रतिमानाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कथासार उपस्थाप्यताम्।
10. कविभासस्य संक्षिप्तपरिचयं प्रदाय प्रतिमानाटकस्य तृतीयाङ्कस्य कथासार उपस्थाप्यताम्।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् -UGDSSS402

संस्कृतकाव्यशास्त्रम् - १

Unit – I

संस्कृतकाव्यशास्त्रस्य उद्भवः विकाशश्च

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. रससम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः?
2. अलंकारसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः ?
3. रीतिसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः ?
4. ध्वनिसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः ?
5. वक्रोक्तिसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः?
6. औचित्यसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः?
7. 'वक्रोक्तिः काव्यजीवितम्' इति कस्योक्तिः ?
8. कुन्तकस्य वक्रोक्तिविषयको ग्रन्थः कः ?
9. ध्वनिकारः कः ?
10. भामहस्य अलङ्कारविषयको ग्रन्थः कः ?
11. 'काव्यलङ्कारसूत्रवृत्तिः' इति कस्य कृतिः ?
12. 'औचित्यविचारचर्चा' इति ग्रन्थः केन प्रणीतः ?

II.टिप्पणी प्रदेया– (6Marks)

1. काव्यशास्त्रम्
2. अलंकारसम्प्रदायः
3. रीतिसम्प्रदायः
4. औचित्यसम्प्रदायः
5. ध्वनिसम्प्रदायः
6. रससम्प्रदायः

7. वक्रोक्तिसम्प्रदायः

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. संस्कृतालङ्कारशास्त्रस्य उत्पत्ति-विकाशविषये एको लेखः प्रस्तूयत।
2. किं नाम अलङ्कारशास्त्रम् ? संस्कृतालङ्कारशास्त्रस्य प्रमुखाचार्याणां तेषां कृतीनां च संक्षिप्तपरिचयो दीयताम्।
3. संस्कृतालंकारशास्त्रस्य स्वरूपं महत्वं च संक्षेपेन लिखत।

Unit – II

प्रसिद्धाः काव्यशास्त्रिणः तत्परिचयश्च

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. साहित्यदर्पणस्य रचकः कः?
2. साहित्यदर्पणे कति परिच्छेदाः सन्ति ?
3. नाट्यशास्त्रे कति अध्यायाः दृश्यन्ते ?
4. दशरूपकग्रन्थस्य रचकः कः ?
5. ध्वन्यालोकग्रन्थस्य रचकः कः ?

II.टिप्पणी प्रदेया– (6Marks)

1. धनञ्जयः
2. भरतः
3. जगन्नाथः

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. भरतस्य नाट्यशास्त्रस्य संक्षिप्तपरिचयो दीयताम्।
2. साहित्यदर्पणग्रन्थस्य वर्ण्यविषय आलोच्यताम्।
3. दशरूपकस्य वैशिष्ट्यम् आलोच्यताम्।

Unit – III

नाट्यशास्त्रम् (प्रथमोऽध्यायः)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. प्राचीनभारतीयललितकलायाःविश्वकोशरूपेणकिंचिह्नितमासीत् ?
2. कति वृत्तयः सन्ति अभिनयाय नाट्यशास्त्रे ?
3. वाचिकव्यापारे का नाम वृत्तिः प्रयुज्यते ?
4. ब्रह्मा कस्मात् वेदात् गीतं स्वीकृतवान् ?
5. षट्सहस्रीकारः कोऽस्ति ?
6. ब्रह्मा कस्मात् वेदात् रसं गृहीतवान् ?
7. नाट्यशास्त्रस्य प्रथमाध्यायस्य नाम किमस्ति ?
8. नाट्यशास्त्रस्य कस्यचित् टीकाकारस्य नाम लिखत ?
9. नाट्यशास्त्रस्य अपरं नाम किम् ?
10. इन्द्रस्य अपरं नाम किम् ?
11. कस्य आज्ञया भरतमुनिः बृहत्कलेवरं नाट्यशास्त्रं निर्मितवान् ?
12. ब्रह्मसूत्रस्य प्रणेता कोऽस्ति ?
13. नाट्यशास्त्रे कस्य स्तुतिः दृश्यते ?
14. नाट्यशास्त्रे कति अध्यायाः सन्ति ?
15. कति नाट्यवृत्तयः ?
16. ब्रह्मदेवस्य अपरं नाम किम् ?
17. भरतस्य कति पुत्राः आसन् ?
18. नाट्यशास्त्रस्य भाष्यकारः कः ?
19. अभिनवगुप्तस्यनाट्यशास्त्रस्यभाष्यस्यनामकिम् ?

II. व्याख्या कार्या (6Marks)

1. कुशलायेविदग्धाश्चजितश्रमाः।
   तेष्वयं नाट्यसंज्ञो हि वेदः सङ्क्राम्यतां त्वया ॥
2. न तज्ज्ञानं न तच्छिल्पं न सा विद्या न सा कला।
   नासौ योगो न तत्कर्म नाट्येऽस्मिन् यत्र दृश्यते ॥
3. न वेदव्यवहारोऽयं संश्राव्य: शूद्रजातिषु।
   तस्मात्सृजापरं वेदं पञ्चमं सार्ववर्णिकम् ॥
4. सर्वशास्त्रार्थसम्पन्नं सर्वशिल्पप्रवर्तकम्।

नाट्याख्यं पञ्चमं वेदं सेतिहासं करोम्यहम् ॥

5. एवमस्त्विति तानुक्त्वा देवराजं विसृज्य च ।
संस्मार चतुरो वेदान् योगमास्थाय तत्ववित् ॥

6. आज्ञापितो विदित्वाहं नाट्यवेदं पितामहात् ।
पुत्रानध्यापयामास प्रयोगं चापि तत्वतः ॥

7. उत्पाद्य नाट्यवेदं तु ब्रह्मोवाच सुरेश्वरम् ।
इतिहासो मया सृष्टः स सुरेषु नियुज्यताम् ॥

8. ग्राम्यधर्मे प्रवृत्ते तु कामलोभवशं गते ।
ईर्ष्याक्रोधादिसम्मूदे लोके सुखितदुःखिते ॥

9. कुशला ये विदग्धाश्च प्रगल्भाश्च जितश्रमाः ।
तेष्वयं नाट्यसंज्ञो हि वेदः सङ्क्राम्यतां त्वया ॥

10. आज्ञापितो विदित्वाहं नाट्यवेदं पितामहात् ।
पुत्रानध्यापयामास प्रयोगं चापि तत्वतः ॥

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. संस्कृतालंकारशास्त्रे भरतमुने: नाट्यशास्त्रस्य अवदानं विचार्यताम्।
2. नाट्यशास्त्रस्य प्रथमाध्यायस्य कथावस्तु समासेन सरलसुरगिरा उपस्थाप्यताम्।
3. नाट्यशास्त्रस्य स्वरूपं प्रतिपाद्यविषयञ्च उपस्थाप्यताम्।
4. भारतवर्षस्य सांस्कृतिकपरम्परायाः संग्रहालयत्वेन नाट्यशास्त्रम् उपस्थाप्यताम् ।
5. नाट्यशास्त्रानुसारेण नाटकस्य प्रयोजनं समासेन उपस्थाप्यताम् ।
6. नाट्यशास्त्रक्तोदिशा नाट्योत्पत्तेः विवरणं प्रदेयम् ।
7. विघ्नेभ्यः नाटकरक्षणाय के के देवाः नियुक्ता: भवन्ति।

Unit – IV

साहित्यदर्पणः (प्रथम परिच्छेदः)

I. लघुप्रश्नाः **(1 Mark)**

1. साहित्यदर्पणग्रन्थे कति परिच्छेदाः सन्ति ?
2. साहित्यदर्पणग्रन्थे मङ्गलाचरणे कस्याः देवतायाः स्तुतिर्विधीयते ?
3. ‘गिरां देवी’ इत्यनेन का बोध्यते ?
4. ‘करोति कीर्तिं प्रीतिं च ____________’ । - रिक्तस्थानं पुरयत ।

5. साहित्यदर्पणग्रन्थस्य अभिधेयः कः ?
6. 'नरत्वं दुर्लभं लोके ___________ तत्र सुदुर्लभा' । - रिक्तस्थानं पुरयत ।
7. कवित्वं दुर्लभं तत्र ___________ सुदुर्लभा' । - रिक्तस्थानं पुरयत ।
8. विश्वनाथानुसार काव्यस्य आत्मा कः ?
9. विश्वनाथानुसार काव्यस्य शरीरं किम् ?
10. साहित्यदर्पणे प्रथमपरिच्छेदस्य नाम किम् ?
11. विश्वनाथप्रदत्तं काव्यस्वरूपं किम् ?
12. काव्यस्य प्रयोजनम् किम् ?
13. गुणाः के सन्ति ?
14. अलंकारस्य लक्षणं किमस्ति ?

II. व्याख्या कार्या (6Marks)

1. धर्मार्थाकाममोक्षेषु वैचक्षण्यं कलासु च ।
   करोति कीर्तिं प्रीतिञ्च साधुकाव्यनिषेवणम् ।।
2. नरत्वं दुर्लभं लोके विद्या तत्र सुदुर्लभा ।
   कवित्वं दुर्लभं तत्र शत्किस्तत्र सुदुर्लभा ।।
3. कीटानुविद्धरत्नादिसाधारण्येन काव्यता ।
   दुष्टेष्वपि माता यत्र रसाद्यनुगमः स्फुटः ।।
4. अदोषं गुणवत्काव्यमलङ्कारैरलङ्कृतम् ।
   कविः कुर्वन् कीर्तिं प्रीतिञ्च विन्दति ।।
5. वाक्यं रसात्मकं काव्यम्।

टिप्पणी प्रदेया–

6. विश्वनाथकविराजः
7. साहित्यदर्पणः

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. विश्वनाथकविराजस्य परिचयं प्रस्तुयत।
2. साहित्यदर्पणग्रन्थस्य उपरि एक लेखो प्रस्तुयत ।
3. वाक्यं रसात्मकं काव्यम् – व्याख्यायत ।
4. मम्मटप्रदत्तं काव्यलक्षणं विश्वनाथेन कथं निरस्तमिति सयुक्तिकं प्रदर्श्यताम् ।
5. काव्यस्वरूपं विश्वनाथोक्तदिशा सोदाहरणं समालोच्यताम् ।

6. विश्वनाथकविराजप्रदत्तं काव्यलक्षणं सविस्तरमालोच्यताम्।
7. काव्यस्य प्रयोजनानि संक्षेपेण वर्णयत।
8. साहित्यस्य परिभाषां विस्तरेण व्याख्यायत।
9. रसस्य स्वरूपं भेदाः च विस्तरेण लिखत।
10. काव्यस्य प्रमुखतत्वानि सम्यक् विवेच्य लिखत।
11. तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि – व्याखायत।
12. काव्यस्य आत्मा रस इति कथं सिद्धति ? विस्तरेण लिखत।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् –UGDSSS404

प्राचीनभारतीयगद्यसाहित्यम्

Unit – I

संस्कृतगद्यसाहित्यस्य उद्भवः विकाशश्च

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. संस्कृतगद्यसाहित्यस्य जनकः कः ?
2. वासवदत्ता ग्रन्थस्य रचकः कः ?
3. कादम्बरी कथा / आख्यायिका वा ?
4. हर्षचरितम् कथा / आख्यायिका वा ?
5. उज्जयिनीनगर्याः वर्णनं कादम्बरीकाव्यस्य पूर्वाद्धे अस्ति वा ?

II.टिप्पणी प्रदेया – (6Marks)

1. कथा
2. आख्यायिका
3. सुबन्धुः
4. बाणभट्टः
5. गद्यकाव्यम्

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. संस्कृतगद्यसाहित्यस्य विकाशविषये एको निबन्धो लिख्यताम् ।
2. बाणभट्टस्य हर्षचरितमधिकृत्य एको निबन्ध लिख्यताम् ।

Unit – II

दण्डिबाणभट्टयोः परिचयः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. पाञ्चालीरीतेः लक्षणं किम्?

2. गद्यकाव्यस्य भेदद्वयं किम्?
3. दण्डिकृतस्य गद्यकाव्यस्य नाम किम्?
4. कस्य पृष्ठपोषकतायां बाणभट्टः कादम्बरीकाव्यं रचयति?

II. टिप्पणी प्रदेया – (6Marks)

1. गद्यकविदण्डिः
2. बाणभट्टः

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. दण्डिनः कृतिविषये आलोच्यताम्।
2. बाणभट्टस्य गद्यशैली आलोचनीया।

Unit – III

दशकुमारचरितम् (अष्टमोल्लासः)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. 'दशकुमारचरितम्' कस्य रचना अस्ति ?
2. काव्यादर्श इति ग्रन्थस्य रचकः कः ?
3. गद्यसाहित्ये पदलालित्यं कस्य प्रसिद्धं नाम ?
4. दशकुमारचरिते कति पीठिकाः सन्ति ?
5. दशकुमारचरिते राजवाहनस्य पिता कः ?
6. दशकुमारचरिते उत्तरपीठिकायां कति उच्छवासाः सन्ति ?
7. 'विश्रुतचरितम्' दशकुमारचरितस्य कस्मिन् उच्छवासे वर्णितम् अस्ति ?
8. दशकुमारचरिते नायकस्य राजवाहनस्य पिता कः ?
9. राज्ञः मानसारात् पराजितः राजा कः ?
10. भोजवंशीयः विदर्भनरेशः कः ?
11. राज्ञः अनन्तवर्मणः पितुः नामऽकोस्ति ?
12. दशकुमारचरिते पुण्यवर्मणः मन्त्री कः ?
13. पुण्यवर्मा कीदृशः राजा आसीत् ?
14. पुण्यवर्मणः पुत्रस्य नाम किमासीत् ?
15. इन्द्रपालितः क आसीत् ?
16. विश्रुतस्य पितुः नाम किम् आसीत् ?

17.‘वसुरक्षितः’ कस्य मन्त्री आसीत् ?

18.विश्रुतचरिते कूपपतितः भास्करवर्मणः सहायकः वृद्धः कः ?

19.वसुन्धरायाः माता का ?

20.किं नाम वसुन्धरायाः पिता ?

21.किं नाम विश्रुतस्य पितामहः ?

22.चन्डवर्मणः अनुजः कः ?

23.मित्रवर्मणः मन्त्री आसीत् ?

24.‘वसुरक्षितः’ कस्य मन्त्री आसीत् ?

25.अनन्तवर्मणः पुत्रः कः ?

II. व्याख्या कार्या (6Marks)

1. स सर्वगुणैः समृद्धोऽपि दैवादण्डनीत्यां नात्यादृतोऽभूत् ।
   तमेकदा रहसि वसुरक्षितो नाम मन्त्रिवृद्धः पितृरस्य बहुमतः प्रगल्भवागभाषत ।
2. देव, मयापि परिभ्रमता विन्ध्याटव्यां कोऽपि कुमारः क्षुधा तृषा च
   क्लिश्यन्नक्लेशार्हः क्वचित्कूपाभ्याशोऽष्टवर्षदेशीयो दृष्टः ।
3. देव, देवानुग्रहेण यदि कश्चिद्राजनं भवति विभूतेः,
   तमकस्यादुच्चावचैरुपप्रलोभनैः कदर्थयन्तः स्वार्थं साधयन्ति धूर्तः ।
4. “अतो विहाय बाह्यविद्यास्वभषङ्गमागमय दण्डनीतिं कुलविद्यां
   तदर्थानुष्ठानेन चावर्जितशक्तिसिद्धिरस्खलितशासनः शाधि चिरमुदधिमेखलामुर्वीम्” इति ।
5. दिव्य हि चक्षुर्भूतभवद्भविष्यत्सु व्यवहितविप्रकृष्टादिषु च विषयेषु शास्त्रं नामाप्रतिहतवृतिः ।
   तेन हीनः सतोरप्यायतविशालयोर्लोचनयोरन्ध एव जन्तुरर्थ – दर्शनेष्वसामर्थ्यात् ।
6. तदेवमहर्निशमविहितसुखलेशमायासबहुलमविरलकदर्थनं च नयतो नयज्ञस्यास्तां
   चक्रवर्तितास्वमण्डलमात्रमपि दुरारक्ष्यं भवेत् ।
7. अयं च वानवास्य प्रियं मे मित्रम् । अमुनैनं दुर्विनीतमग्रतो व्यतिषक्तं पृषतः प्रहरेम् । कोशवाहनं च
   विभज्य गृह्णीमः ।

टिप्पणी प्रदेया –

8. दण्डी
9. कथा
10. अनन्तवर्मा
11. पुण्यवर्मा

12.विश्रुतः

13.विहारभद्रः

14.वसुरक्षितः

15.भास्करवर्मा

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. संस्कृतगद्यसाहित्यस्य उत्पत्ति-विकासविषये एको नातिदीर्घः प्रबन्धो लिख्यताम्।
2. भवत्पाठ्यांशमधिकृत्य दशकुमारचरितकाव्यस्य काव्यिकसौन्दर्यं प्रतिपाद्यताम्।
3. 'दण्डिनः पदलालित्यम्' इति उक्तिः समासेन प्रतिपादनीया।
4. संस्कृतगद्यकविषु दण्डिनः स्थानमालोच्यताम्।
5. दशकुमारचरितस्य उत्तरपीटिकायाः अष्ठमोच्छवासस्य सारांशः समासेन लिख्यताम्।
6. दशकुमारचरितदिशा दण्डिनः कवित्वप्रतिभा विविच्यताम्।
7. दशकुमारचरितदिशा विश्रुतस्य चरित्रं संक्षेपेण उपस्थाप्यताम्।
8. दण्डिणः परिचयपूर्वकं दशकुमारचरितग्रन्थस्य संक्षिप्ताभासः प्रदेयः।
9. दशकुमारचरितादिशा अनन्तवर्मणः चरित्रं समासेन उपस्थाप्यताम्।

Unit – IV

कादम्बरीकथामुखम् (शुकनासोपदेश)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. बाणभट्टस्य पितुर्नाम किम् ?
2. बाणभट्टस्य मातोर्नाम किम् ?
3. चन्द्रापीडस्य पितुर्नाम किम् ?
4. तारापीडस्य पुत्रः कः ?
5. कादम्बरीकाव्यं कीदृशं काव्यम् ?
6. तारापीडस्य अमात्यः कः ?
7. बाणभट्टः कस्य उपासकः?
8. संस्कृतगद्यसाहित्यस्य जनकः कः ?
9. बाणभट्टस्य रचना " भारतीय-अरण्य-सदृशः" इति कः उक्तवान् ?
10. भूषणभट्टः कः ?
11. कादम्बरी कस्य प्रेम्ना आसक्ता आसीत् ?

12.'कादम्बरी' काव्यस्य रचकः कः ?

13.कादम्बरी कस्यां भाषायां अस्ति ?

14.महास्वेता का ?

15.चन्द्रापीडः कः ?

16.पुण्डरीकः कः ?

17.शुकः वास्तवतः कः आसीत् ?

18.कादम्बरी नाम कस्याः ?

19.शुकः पूर्वजन्मनि कः आसीत् ?

20.तपस्विनी इत्यस्य विशेषणं कस्य कृते प्रयुक्तम् ?

II. व्याख्या कार्या (6Marks)

1. एव समतिक्रामत्सू दिवसेषु राजा चन्द्रापीडस्य यौवराज्याभिषेकं चिकीर्षुःप्रतीहारानुपकरणसम्भार- संग्रहार्थमादिदेश।
2. तातः चन्द्रपीड ! विदितवेदितव्यस्या ऽधीतसर्वशास्त्रस्य ते नाल्यमुपदेसृव्यमस्ति ।
3. यौवनारम्भ च प्रायः शास्त्रजल प्रक्षालननिर्मुलापि कालुष्यमुपयाति बुद्धिः ।
4. अपहरति च शुष्कपत्रं वाव्येव समुद्भूतजोभ्रान्तिरतिदूर मात्मेच्छया यौवनसमये पुरुषं प्रकृतिः ?
5. गुरुपदेशः प्रशमहेतुर्वयः परिणाम इव पलितरूपेण शिरसिजजालम मलीकुर्वन् गुणरूपेण तदेव परिणमयति ।

टिप्पणी प्रदेया –

6. कादम्बरी
7. संस्कृतगद्यकाव्यम्
8. बाणभट्टः

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. बाणभट्टस्य गद्यशैली आलोचनीया ।
2. शुकनासोपदोशः समासेन आलोचनीयः ।
3. शुकनासोपदेशस्य नैतिकमूल्यं विश्लेषणीयम् ।
4. गद्यं कवीनां निकषं वदन्ति उक्तिरियम् आलोच्यताम् ।
5. कथा-आख्यायिकयोः भेदः आलोचनीयः ।
6. संस्कृतगद्यसाहित्यस्य विकासपरमपरा आलोच्यताम् ।
7. "वाणी वाणो बभुव " - व्याख्यायताम् ।

8. हृदयवसतिः पञ्चवाणस्तु वाणः- व्याख्यायताम्।
9. बाणभट्टस्य परिचयं प्रदाय कादम्बरीकाव्यस्य संक्षिप्तपरिचयः दीयताम्।
10. शुकनासोपदेशस्य तात्पर्यम् आलोच्यताम्।
11. बाणभट्टस्य काव्यशैली आलोच्यताम्।
12. बाणभट्टस्य कृतयः आलोच्यताम्।
13. संस्कृतगद्यसाहित्ये बाणभट्टस्य स्थानम् आलोच्यताम्।
14. संस्कृतगद्यसाहित्ये कादम्वरीकाव्यस्य स्थानम् आलोच्यताम्।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् –UGSSDS601

संस्कृतकाव्यशास्त्रं छन्दशास्त्रञ्च

Unit – I

दण्डिगंगादासयोः परिचयः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. दण्डी कः आसीत् ?
2. आचार्यदण्डिनः अलंकारग्रन्थस्यनामकिम् ?
3. काव्यादर्शग्रन्थस्य मूलविषयः कः ?
4. आचार्यदण्डिनः अन्ये ग्रन्थाः के सन्ति ?
5. गंगादासः कः आसीत् ?
6. "छन्दमञ्जरी" कस्य कृतिः अस्ति ?
7. गंगादासस्य मुख्यग्रन्थः कोऽस्ति?
8. गंगादासः कस्य विषयस्य विद्वान् आसीत् ?
9. छन्दमञ्जरी-ग्रन्थस्य विषयवस्तु किम् अस्ति ?
10. गंगादासस्य कालः कः आसीत् ?

II. टिप्पणी प्रदेया – (6Marks)

1. दण्डी
2. गंगादासः

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. आचार्यदण्डिनःजीवनपरिचयंलिखत।
2. दण्डी कः आसीत्, तस्य जीवनपरिचयः, कालः, तथा तस्य साहित्यिकपरम्परायां स्थानं विस्तरेण वर्णयत।
3. दण्डिनः प्रमुखग्रन्थः काव्यादर्शः इत्यस्य रचनाकारणं, रचनाविषयः, तथा तस्य साहित्ये महत्त्वं विस्तारतः निरूपयत।

4. दण्डिनः मतानुसारं गुणदोषालङ्काराणां स्वरूपं कथं निरूपितम्, तेषां भेदाः च सविस्तरं विवेचयत।
5. दण्डिनः काव्यशैली किम्, तस्याः विशेषताः, सौन्दर्यम्, तथा अन्यकविभ्यः भेदः च कथं दृश्यते, इति विस्तारतः लिखत।
6. दण्डिनः प्रभावः उत्तरकालीनसंस्कृतसाहित्ये, कविषु, तथा काव्यशास्त्रपरम्परायां कथं अभिव्यक्तो अस्ति, इति सविस्तरं लिखत।

Unit –II

काव्यादर्शः- प्रथमपरिच्छेदः (वैदर्भीगौडीमार्ग-विवेचनपर्यन्तम्)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. काव्यादर्शस्य रचयिता कः ?
2. आचार्यदण्डी कस्य सम्प्रदायस्य अन्तर्गतम् ?
3. काव्यादर्शे कति परिच्छेदाः वर्तन्ते ?
4. काव्यादर्शग्रन्थे कति रीतयः वर्णिताः ?
5. काव्यादर्शानुसारेण काव्यलक्षणं किम् ?
6. काव्यादर्शे वर्णितं गद्यकाव्यस्य लक्षणं किम् ?
7. काव्यादर्शे कति प्रकारकाः काव्यरीतयः वर्णिताः ?
8. काव्यादर्शग्रन्थे मङ्गलाचरणे कस्य बन्दना प्राप्यते ?
9. पद्यं कतिपदी भवति काव्यादर्शानुसारेण ?

II. व्याख्याकार्या– (6Marks)

1. इहशिष्टानुशिष्टानांशिष्टानामपि सर्व्वथा।
   वाचामेवप्रसादेन लोकयात्रा प्रवर्त्तते॥
2. इदमन्धंतमः कृत्स्नं जायेत भुवनत्रयम्।
   यदिशब्दाह्वयं ज्योतिरासंसारं न दीप्यते॥
3. तदत्यमपिनोपेक्ष्यं काव्ये दुष्टं कथञ्चन।
   स्याद्वपुःसुन्दरमपि श्वित्रेणैकेन दुर्भगम्॥
4. गुणदोषानशास्त्रज्ञःकथं विभजते जनः।
   किमन्धस्याधिकारोऽस्तिरूपभेदोपलब्धिपु॥

5. तैःशरीरच काव्यानामलङ्काराच दर्शिताः ।
शरीरंतावदिष्टार्थ-व्यवच्छिन्नापदावली॥
6. छन्दोविचित्यांसकलस्ततप्रपञ्चो निदर्शितः।
साविद्यानौस्तितीषूणांगम्भीरंकाव्यसागरम्॥
7. सर्गबन्धोमहाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणम् ।
आशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्देशोवापितन्मुखम्॥
8. तत्कथाख्यायिकेत्येका जातिः संज्ञाद्वयाङ्किता ।
अत्रैवान्तर्भविष्यन्तिशेषाश्चाख्यानजातयः॥
9. मिश्राणिनाटकादीनि तेषामन्यत्र विस्तरः ।
गद्यपद्यमयाँकाचिच्छम्पूरित्यभिधीयते॥
10. अस्तयनेकोगिरां मार्गः सूक्ष्मभेदः परस्परम् ।
तत्रवैदर्भ-गीड़ीयीवर्ण्यतेप्रस्फुटान्तरी॥
11. श्लेषःप्रसादः समता माधुर्य्य सुकुमारता ।
अर्थव्यक्तिरुदारत्वमोजःकान्तिसमाधयः॥
12. कन्येकामयमानं मां न त्वं कामयसे कथम् ।
इतिग्राम्योऽयमर्थात्मावैरस्याय प्रकल्पते ॥

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. काव्यादर्शमाश्रित्यशब्दस्य काव्यस्य च माहात्म्यमभिधाय दोषाणां परिहार्यत्वं प्रतिपादयत ।
2. काव्यादर्शानुसारेणशास्त्रज्ञतायाः प्रयोजनमभिधाय काव्यशरीरंवर्णयत ।
3. काव्यादर्शानुसारेणमहाकाव्यस्य स्वरूपादिकं निरूपयत ।
4. गद्यकाव्यस्यभेदावभिधायतयोविवेचनं काव्यादर्शानुसारेण कुरुत ।
5. कथाऽऽख्यायिकयोःगद्यकाव्यभेदयोः काव्यादर्शानुसारेण स्वरूपभेदादिकं निपुणं निभालयत ।
6. वाङ्मयस्यसंस्कृतादिभाषाभेदेनचातुर्विध्यमभिधाय संस्कृत-प्राकृत-अपभ्रंश-मिश्रभाषाणां भेदान्निरूपयत ।
7. काव्यादर्शकारकृतान्प्रबन्धविशेषे भाषाविषयकान् नियमान् विवेचयत ।
8. वैदर्भगौडीयमार्गयोःस्वरूपं काव्यादर्शानुसारेण निरूपयत ।
9. दण्डयनुसारेणकाव्यकारणानिनिरूपयत।
10. काव्यादर्शस्य प्रथमाध्याये दण्डिना काव्यस्य लक्षणं कथं प्रतिपादितम्? तस्य विस्तृतं विवेचनं क्रियताम्।

11. प्रथमाध्याये वर्णितं काव्यस्य प्रयोजनं (फलम्) किं अस्ति ? तस्य महत्त्वं उदाहरणैः सहितं निरूप्यताम्।

12. काव्यस्य हेतुत्रयं प्रथमाध्याये कथं निरूपितम्? तेषां परस्परसंबन्धः कथं दृश्यते?

13. प्रथमाध्याये निर्दिष्टाः शब्दार्थयोः सम्बन्धः कथं विवेचितः? काव्यनिर्माणे तयोः भूमिकां स्पष्टयत।

14. काव्यगुणानां स्वरूपं प्रथमाध्याये कथं प्रतिपादितम्? प्रमुखगुणानां लक्षणानि उदाहरणैः सह विवेच्यन्ताम्।

Unit –III

छन्दशास्त्रस्य परिचयः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. छन्दसः लक्षणं किम् ?
2. छन्दशास्त्रस्य जनकः कः ?
3. पिङ्गलः कः आसीत् ?
4. "छन्दःसूत्रम्" कस्य कृतिः अस्ति ?
5. छन्दशास्त्रे "गणः" इति किम् ?
6. वर्णवृत्तं किम् ?
7. मात्रावृत्तं किम् ?
8. "यगणः, मगणः, भगणः" इत्यादयः किम् सूचयन्ति ?
9. गङ्गादासस्य पितुर्नाम किमासीत् ?
10. गंगादासस्य मातुर्नाम किमासीत्?

II. टिप्पणी प्रदेया – (6Marks)

1. छन्दशास्त्रम्
2. पिङ्गलः
3. छन्दमञ्जरी

Unit – IV

छन्दोमञ्जरी (समवृत्तानि)

I.अतिलघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. छन्दोमञ्जरीग्रन्थस्य रचयिता कः ?
2. छन्दोमञ्जरीग्रन्थे कति स्तवकाः सन्ति ?
3. किं नाम पद्यम् ?
4. किं नाम वृत्तम् ?
5. वृत्तं कतिविधम् ?
6. का नाम जातिः?
7. मन्दाक्रान्ताछन्दसि कति वर्णाः भवन्ति ?
8. समवृत्तस्य किं लक्षणम् ?
9. वसन्ततिलकछन्दसि कति वर्णाः भवन्ति ?
10. विषमवृत्तस्य किं लक्षणम् ?
11. का नाम यतिः ?
12. "छन्दोमञ्जरी' इतिं पदस्य कोऽर्थः ?
13. शिवरिणीछन्दसि कति वर्णाः भवन्ति ?
14. इन्द्रवज्राछन्दसि कति वर्णा भवन्ति ?
15. रुचिराछन्दसः किं लक्षणम् ?
16. तोटकछन्दसि कति वर्णाः भवन्ति ?
17. द्रुतविलम्बितछन्दसः किं लक्षणम् ?
18. भुजङ्गप्रयातछन्दसः किं लक्षणम् ?
19. मालिनीछन्दसि कति वर्णाः भवन्ति ?
20. वंशस्थविलछन्दसः किं लक्षणम् ?
21. शार्दूलविक्रीडितछन्दसि कति वर्णाः भवन्ति ?
22. उपेन्द्रवज्राछन्दसः किं लक्षणम् ?

II. टिप्पणी प्रदेया (6Marks)

1. इन्द्रवज्रा

2. उपेन्द्रवज्रा
3. तोटक
4. द्रुतविलम्बित
5. भुजङ्गप्रयात
6. मन्दाक्रान्ता
7. मालिनी
8. वंशस्थविल
9. वसन्ततिलक
10. शार्दूलविक्रीडित
11. शिखरिणी
12. स्रग्धरा
13. रुचिरा

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. इन्द्रवज्रा-उपेन्द्रवज्रयोः सादृश्यं वैसादृश्यं च सोदाहरणं प्रदर्श्यताम्।
2. वृत्तस्वरूपं तद्भेदान् च व्याख्याय इन्द्रवज्रावृत्तं सोदाहरणं निरूप्यताम्।
3. वृत्तस्वरूपं तद्भेदान् च व्याख्याय उपेन्द्रवज्रावृत्तं सोदाहरणं निरूप्यताम्।
4. छन्दोमञ्जरीग्रन्थस्य परिचयं प्रदाय मन्दाक्रान्ताछन्दः सोदाहरणं निरूप्यताम्।
5. गङ्गादासस्य संक्षिप्तपरिचयं प्रदाय भुजङ्गप्रयातछन्दः सोदाहरणं निरूप्यताम्।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् -UGSSDS604

महाकाव्यसाहित्यम्

Unit - I

श्रीहर्ष-भारवि-माघकवीनांपरिचयः

1. लघुप्रश्नाः (1 Marks)

1. श्रीहर्षःकःआसीत् ?
2. श्रीहर्षस्यप्रमुखःग्रन्थःकः ?
3. श्रीहर्षकस्यराजसभायांआसीत् ?
4. श्रीहर्षस्यपितुःनामकिम् ?
5. श्रीहर्षस्यमातुःनामकिम् ?
6. भारवेःपितुःनामकिम् ?
7. भारवेःमातुःनामकिम् ?
8. अर्थगौरवंकस्यकवेःप्रसिद्धम् ?
9. भारविःभारतस्यकस्यभागस्यनिवासी ?
10. भारविःकस्यनरेशस्यसभापण्डितआसीत् ?
11. माघः कः आसीत् ?
12. माघस्य प्रसिद्धं काव्यं किम् ?
13. माघस्य पितुः नाम किम् ?
14. माघः कस्य देवस्य उपासक आसीत् ?

II. टिप्पणीप्रदेया -(6Marks)

1. श्रीहर्षः
2. शिशुपालवधम्
3. भारविः
4. किरातार्जुनीयम
5. माघः

6. नैषधीयचरितम्

III. दीर्घप्रश्नाः(10Marks)

1. श्रीहर्षस्यकवित्वप्रतिभासमासेनलिख्यताम् ।
2. नैषधेपदलालित्यम्' - इत्युक्तेःसार्थकतांविवेचयत ।
3. माघस्य कविप्रगल्भता उपस्थापनीया ।
4. माघस्य परिचयं प्रदाय शिशुपालवधस्य प्रथमसर्गस्य सारांशः लिख्यताम् ।
5. महाकविभारवेःकवित्वप्रतिभाआलोच्यताम् ।
6. महाकविभारवेःपरिचयपुरस्सरंकिरातार्जुनीयम्महाकाव्यस्यप्रथमसर्गस्यप्रतिपाद्यविषयम्आलोच्यताम्।

Unit - II

शिशुपालवधं महाकाव्यस्य (प्रथमः सर्गः) प्रश्नाः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. शिशुपालवधकाव्यस्य रचकः कः ?
2. शिशुपालवधमहाकाव्यस्य मुख्यरसः कः ?
3. चेदिदेशस्य राजा कः ?
4. शिशुपालवधकाव्यस्य नायकः कः ?
5. शिशुपालवधकाव्यस्य प्रतिनायकः कः ?
6. राक्षसराजः कः ?
7. शिशुपालवधस्य भाष्यकारः कः ?
8. शिशुपालवधकाव्ये कति सर्गाः सन्ति ?
9. शिशुपालवधमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गस्य नाम किम् ?
10. शिशुपालवधकाव्यस्य अपरं नाम किम् ?

II. व्याख्याकार्या - (6 Marks)

1. चयस्त्विषामित्यवधारितंपुराततः शरीरीतिविभाविताकृतिम्।
   विभुर्विभक्तावयवं पुमानिति क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ॥ ३ ॥
2. पिशङ्गमौञ्जीयुजमर्जुनच्छविंवसानमेणाजिनमञ्जनद्युति।
   सुवर्णसूत्राकलिताधराम्बरां विडम्बयन्तं शितिवाससस्तनुम् ॥ ६ ॥

3. विहङ्गराजाङ्गरूहैरिवायतैर्हिरण्मयोर्वीरूहवल्लितन्तुभि: ॥
कृतोपवीतं हिमशुभ्रमुच्चकैर्घनं घनान्ते तडितां गणैरिव ॥ ७ ॥

4. निवर्त्यसोऽनुव्रजत: कृतानतीनतीन्द्रियज्ञाननिधिर्नभ:सद: ।
समासदत्सादितदैत्यसंपद: पदं महेन्द्रालयचारु चक्रिण: ॥ ११ ॥

5. महामहानीलशिलारुच: पुरोनिषेदिवान्कंसकृष: सविष्टरे।
श्रितोदयाद्ररभिसायमुच्चकैरचूचुरच्चन्द्रमसोऽभिरामताम् ॥ १६ ॥

6. तमर्घ्यमर्घ्यादिकमादिपुरुषः सपर्यया साधु स पर्यपूपुजत् ।
गृहानुपैतुं प्रणयादभीप्सबो भवन्ति नापुण्यकृतां मनीषिणः ॥ १४ ॥

7. विधाय तस्यापचिति प्रसेदुषः प्रकाममप्रीयत यज्वनां प्रियः ।
ग्रहीतुमार्यान् परिचर्यया मुहुर्महानुभावा हि नितान्तमर्थिनः ॥ १७ ॥

8. रथाङ्गपाणेः पटलेन रोचिषामृषित्विषः संवलिता विरेजिरे ।
चलत्पलाशान्तरगोचरास्तरोस्तुषारमूर्तेरिव नक्तमंशवः ॥ २१ ॥

9. सितं सितिम्ना सुतरां मुनेर्वपुर्विसारिभिः सौधमिवाय लम्भयन् ।
द्विजावलिव्याजनिशाकरांशुभिः शुचिस्मितां वाचमवोचदच्युतः ॥ २५ ॥

10. विलोकनेनैवतवामुनामुनेकृत: कृतार्थोऽस्मिनिबर्हितांहसा।
तथापि शुश्रू षुरहं गरीयसीर्गिरोऽथवा श्रेयसि केन तृप्यते ॥ २९ ॥

टिप्पणी प्रदेया –

11. शिशुपालवधम्

12. माघः

III. दीर्घप्रश्नाः - **(10 Marks)**

1. शिशुपालवधमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गस्य कथावस्तु समासेन लिख्यताम् ।
2. महाकाव्यरूपेण शिशुपालवधमहाकाव्यम् आलोचनीयम् ।
3. 'माघे सन्ति त्रयो गुणाः' उक्तिरस्याः तात्पर्यम् आलोच्यताम् ।
4. शिशुपालवधकाव्यस्य काव्यिकसौन्दर्यं विवेचनीयम् ।
5. शिशुपालवधमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गस्य नारदश्रीकृष्णसंवाद उपस्थापनीयः ।
6. माघस्य कविप्रगल्भता उपस्थापनीया ।
7. नारदस्य आगमनेन श्रीकृष्णस्य मनसि कीदृशः भाव अवलोक्यते सम्यगालोच्यताम्।
8. शिशुपालवधदिशा अम्वराद् नारदावतरणं समासेन लिखत ।

9. शिशुपालवधस्य सामान्य परिचयः।

UNIT – III

नैषधचरितम् - प्रथमःसर्गः (१- २५ श्लोकाः)

I. लघुप्रश्नाः **(1 Mark)**

1. नैषधीयचरितस्यरचकःकः ?
2. "तववर्त्मनिबर्ततांशिवंपुनरस्तुत्वरितंसमागमः" इयंकस्यउक्तिः?
3. "हंससंदेशः" कस्मिन्काव्येवर्णितोऽस्ति ?
4. श्रीहीरःमामल्लदेवी च कस्यपितरौआस्ताम् ?
5. नैषधीयचरितेकतिसर्गाःसन्ति ?
6. नैषधीयचरितेनायकनायिकेकौस्तः?
7. दमयन्त्याःपितुःनामकिम् ?
8. नैषधीयचरितस्यउपजीव्यग्रन्थं किमस्ति ?
9. नैषधीयचरितेअङ्गीरसःकः?
10. विद्वदौषधंकिमस्ति ?
11. श्रीहर्षस्यकृतिःकास्ति ?
12. दमयन्तीमभिलक्ष्यनलस्यगुणगानंकःकरोति ?
13. " मदेकपुत्राजननीजरातुरानवप्रसूतिर्वरटातपस्विनी" नैषधीयचरितेकस्यसूक्तिः ?
14. नैषधीयचरितम्किमस्ति ?
15. श्रीहर्षस्यशैलीका ?
16. भीमस्यराजधानीकुत्रासीत् ?
17. नैषधीयचरितम्इत्यस्यनायकःकीदृशोविद्यते ?

18.नैषधीयचरितम्इत्यस्यनायिकाकीदृशीविद्यते ?

19.नैषधीयचरितेकविःसामुद्रिकशास्त्रेणसहकस्यवर्णनंकृतवान् ?

20.नैषधीयचरितेप्रयुक्तंछन्दःकिम् ?

II. टिप्पणीदेया - (6 Marks)

1. निपीययस्यक्षितिरक्षिणःकथांतथाऽऽद्रियन्ते न बुधाःसुधामपि ।
   नलःसितच्छत्रितकीर्तिमण्डलः स राशिरासीन्महसांमहोज्ज्वलः ॥

2. रसैःकथायस्यसुधाऽवधीरिणीनलः स भूजानिरभूद्गुणाद्भुतः ।
   सुवर्णदण्डैकसितातपत्रितज्वलत्प्रतापावलिकीर्तिमण्डलः ॥

3. अधीतिबोधाचरणप्रचारणैर्दशाश्चतस्रःप्रणयन्नुपाधिभिः ।
   चतुर्दशत्वंकृतवान्कुतःस्वयं न वेद्मिविद्यासुचतुर्दशस्वयम् ॥

4. अमुष्यविद्यारसनाऽग्रनर्तकीत्रयीवनीताऽङ्गगुणेनविस्तरम् ।
   अगाहताऽष्टादशतांजिगीषयानवद्वयद्वीपपृथग्जयश्रियाम् ॥

5. तदोजसस्तद्यशसःस्थिताविमौवृथेतिचित्तेकुरुतेयदायदा ।
   तनोतिभानोःपरिवेषकैतवातदाविधिःकुण्डलनांविधोरपि ॥

6. अयंदरिद्रोभवितेतिवैधसींलिपिंललाटेऽर्थिजनस्यजाग्रतीम् ।
   मृषा न चक्रेऽल्पितकल्पपादपःप्रणीयदारिद्र्यदरिद्रतांनृपः ॥

7. अजस्रमभ्यासमुपेयुषासमंमुदैवदेवःकविनाबुधेन च ।
   दधौपटीयान्समयंनयन्नयंदिनेश्वरश्रीरुदयंदिनेदिने ॥

8. अधारिपद्मेषुतदङ्घ्रिणाघृणाक्वतच्छयच्छायलवोऽपिपल्लवे ।
   तदास्यदास्येऽपिगतोऽधिकारितां न शारदःपार्विकशर्वरीश्वरः ॥

9. सरोरुहंतस्यदृशैवनिर्जितं, जिताःस्मितेनैवविधोरपिश्रियः ।
कुतःपरंभव्यमहोमहीयसीतदाननस्योपमितौदरिद्रता ॥

10.विलोकयन्तीभिरजस्रभावनाबलादमुनेत्रनिमीलनेष्वपि ।
अलम्भिमर्त्याभिरमुष्यदर्शने न विघ्नलेशोऽपिनिमेषनिर्मितः॥

11.यथोह्यमानःखलुभोगभोजिनाप्रसह्यवैरोचनिजस्यपत्तनम् ।
विदर्भजायामदनस्तथामनोनलाऽवरुद्धंवयसैववेशितः ॥

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. नैषधीयचरितमितिमहाकाव्यस्यप्रथमसर्गस्यकथावस्तुसमासेनलिख्यताम् ।
2. श्रीहर्षस्यकवित्वप्रतिभासमासेनलिख्यताम् ।
3. महाकाव्यरूपेणनैषधीयचरितम्महाकाव्यस्यसार्थकताआलोच्यताम् ।
4. राज्ञःनलस्यदानशीलतायाःविषयेएकोनिबन्धोप्रस्तूयताम् ।
5. राज्ञःनलस्यचरित्रचित्रणंकुरुत ।
6. दमयन्त्याःचरित्रचित्रणंकुरुत ।
7. नैषधेपदलालित्यम्' - इत्युक्तेःसार्थकतांविवेचयत ।
8. नैषधंविद्वदौषधम् – इत्युक्तेःसार्थकतांविवेचयत ।

UNIT – IV

किरातार्जुनीयम् – प्रथमःसर्गः (१- २५ श्लोकाः)

I. लघुप्रश्नाः **(1 Mark)**

1. दुर्योधनस्यअपरंनामकिम् ?
2. किरातवेषधारीकःआसीत् ?
3. किरातार्जुनीयेमहाकाव्येकतिसर्गाःसमुपलभ्यन्ते ?
4. शिवार्जुनयोःयुद्धःकुत्रवर्णितोऽस्ति ?
5. 'सहसाविदधीत न क्रियामविवेकःपरमापदांपदम्' इतिवाक्यस्यकर्ताकः?
6. नारिकेलफलसंमितम्वचःकस्यअस्ति?
7. किरातार्जुनीयस्यप्रथमसर्गस्यछन्दःकः?

8. किरातार्जुनीयेमहाकाव्येयुधिष्ठिरस्यगुप्तचरकः?
9. 'हितंमनोहारि च दुर्लभंवचः' सुक्तिरियंकस्यउक्तिरस्ति ?
10.किरातार्जुनीयेकस्यरसस्यप्राधान्यम्?
11.किरातार्जुनीयमहाकाव्यस्यनायिकाका ?
12.किरातार्जुनीयस्यप्रथमसर्गेकतिश्लोकाःसन्ति ?
13.किरातार्जुनीये 'चारचक्षुषः' कः ?
14.किरातार्जुनीयमहाकाव्यस्यनायकःकः ?

II. व्याख्याकार्या (6 Marks)

1. श्रियःकुरूणामधिपस्यपालनीं, प्रजासुवृत्तिंयमयुङ्क्तवेदितुम् ।
   स वर्णिलिङ्गीविदितःसमाययौ, युधिष्ठिरंद्वैतवनेवनेचरः ॥ १ ॥
2. कृतप्रणामस्यमहींमहीभुजेजितांसपत्नेननित्रेदयिष्यतः ।
   न विव्यथेतस्यमनो न हिप्रियंप्रवक्तुमिच्छन्तिमृषाहितैषिणः ॥ २ ॥
3. द्विषांविघातायविधातुमिच्छतो, रहस्यनुज्ञामधिगम्यभूभृतः ।
   स सौष्ठवौदार्यविशेषशालिनोंविनिश्चितार्थामितिवाचमाददे ॥३॥
4. क्रियासुयुक्तैर्नृप !चारचक्षुषो, न वश्चनीयाःप्रभवोऽनुजीविभिः ।
   अतोऽर्हसिक्षन्तुमसाधुसाधुवा, हितंमनोहारि च दुर्लभंवचः ॥४॥
5. स किंसखासाधु न शास्तियोऽधिपं, हितान्नयःसंश्रृणुते स किंप्रभुः ।
   सदानुकूलेषुहिकुर्वतेरतिं, नृपेष्वमात्येषु च सर्वसम्पदः ॥५॥
6. विशङ्कमानोभवतःपराभवं, नृपासनस्थोऽपिवनाधिवासिनः ।
   दुरोदरच्छद्यजितांसमीहते, नयेनजेतुंजगतींसुयोधनः ॥७॥
7. तथाऽपिजिह्मःसःभवज्जिगीषया, तनोतिशुभ्रंगुणसम्पदायशः ।
   समुन्नयन्भूतिमनार्य- संगमाद्, वरंविरोधोऽपिसमंमहात्मभिः ॥८॥
8. कृतारिषड्वर्गजयेनमानवीम्- अगम्यरूपांपदवींप्रपित्सुना ।
   विभज्यनक्तन्दिवमस्ततन्द्रिणावितन्यतेतेननयेनपौरुषम् ॥९॥
9. भवादृशेषुप्रमदाजनोदितंभवत्यधिक्षेपइवानुशासनम् ।
   तथापिवक्तुंव्यवसाययन्तिमांनिरस्तनारीसमयादुराधयः ॥॥२८॥
10. व्रजन्तितेमूढधियःपराभवंभवन्तिमायाविषुये न मायिनः ।
   प्रविश्यहिघ्नन्तिशठास्तथाविधान्असंवृताङ्गान्निशिताइवेषवः ॥३०॥

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. महाकविभारवेःकवित्वप्रतिभाआलोच्यताम् ।
2. महाकविभारवेःपरिचयपुरस्सरंकिरातार्जुनीयम्महाकाव्यस्यप्रथमसर्गस्यप्रतिपाद्यविषयम्आलोच्यताम्।
3. 'किरातार्जुनीयम्' महाकाव्यस्यप्रथमसर्गम्अधिकृत्ययुधिष्ठिरंप्रतिवनेचरस्यउक्तिःआलोच्यताम् ।
4. किरातार्जुनीयम्महाकाव्यस्यप्रथमसर्गस्यप्रतिपाद्यविषयम्आलोच्यताम् ।
5. 'भारवेरर्यगौरवम्' - इत्युक्तेःसार्थकतांविवेचयत ।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् – MASSC 201

गद्यसाहित्यं चम्पूसाहित्यं च

Unit - I

हर्षचरितस्य प्रश्नाः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. हर्षचरितस्य पञ्चमोच्छवासस्य नाम किम् ?
2. हर्षचरितस्य पञ्चमोच्छवासे पत्रवाहकस्य नाम किम् ?
3. राज्यश्री का आसीत् ?
4. हर्षचरितं विहाय कविबाणस्यापरैका रचनोल्लिख्यताम् ?
5. हर्षचरिते कति उच्छवासाः वर्तन्ते ?
6. बाणोच्छिष्टं .... रिक्तस्थानं शुद्धपदेन पूर्यताम् ।
7. हर्षवर्धनस्य पितुः नाम किमासीत् ?
8. हर्षवर्धनस्य मातुर्नाम किम् ?
9. राज्यवर्धनं कः हतवान् ?
10. राज्यश्र्याः पत्युः नाम् किमासीत् ?
11. हर्षवर्धनस्य भ्राता कः ?
12. हर्षचरिते पञ्चमोच्छवासे कः वैद्यकुमारः पावकं प्रविशति ?
13. प्रभाकरवर्धनः ज्येष्ठपुत्रं किमर्थमुत्तरापथं प्राहिणोत् ?
14. बाणभट्टः कस्य राज्ञः सभाकविः आसीत् ?
15. संस्कृतगद्यकाव्यस्य भागद्वयं लिख्यताम् ?
16. हर्षचरितस्य प्रारम्भिकेषु त्रिषु उच्छवासेषु कस्य कथा वर्णिताऽस्ति ?
17. किं नाम यशोमत्याः प्रतीहारी ?
18. राज्ञः प्रभाकरवर्धनस्य मरणात्पूर्वमेव अग्निप्रवेशं कः करोति ?
19. प्रभाकरवर्धनस्य गृहस्य नाम किम् ?
20. हर्षवर्धनः कस्मिन् समये स्वप्नं दृष्टवान् ?
21. हर्षः कस्मिन् पर्वते मृगयां कृतवान् ?

II. व्याख्याकार्या/भावार्थो लिख्यताम्/भावसम्प्रसारणं कार्यम् (6 Marks)

व्याख्याकार्या -

1. विहग कुरु दृढं मनः स्वयं त्यज शुचमास्सव विवेकवर्त्मनि ।
   सह कमलसरोजिनीश्रिया श्रयति सुमेरुशिरो विरोचनः ।।
2. नियतिर्विधाय पुंसां प्रथमं सुखमुपरि दारुणं दुःखम् ।
   कृत्वालोकं तरला तडिदिव वज्रं निपातयति ।।
3. पातयति महापुरुषान्सममेव बहूननादरेणैव ।
   परिवर्तमान एकः कालः शैलानिवानन्तः ।।
4. मातापितृसहस्राणि पुत्रदारशतानि च ।
   युगे युगे व्यतीतानि कस्य ते कस्य वा भवान् ।।

भावार्थो लिख्यताम्/भावसम्प्रसारणं कार्यम्

5. स्त्रियो हि विषयः शुचाम् ।
6. क्षणमपि दग्धगृहे शकुनिरिव च पारयामि स्थातुम् ।
7. अश्रुस्रोतः शिरा इवामुच्यत लोचनेषु लोकेन ।
8. बलीयसा संतापेन जातुषमिव विलीनमखिलं धैर्यम् ।
9. प्रतापसहाया हि सत्ववन्तः ।
10. औरसदर्शनं हि यौवनं शोकस्य ।
11. राज्ये विष इव चकोरस्य मे विरक्तं चक्षुः ।
12. लोके हि लोहेभ्यः कठिनतराः खलु स्नेहमया बन्धनपाशाः ।
13. अभिनन्दति हि स्नेहकातरापि कुलीनता देशकालानुरुपम् ।
14. अकाण्डे खल्वयं समुपस्थितो महाप्रलयो व्यभ्र इव वज्रपातः।

III. दीर्घप्रश्नाः **(10Marks)**

1. संस्कृतगद्यसाहित्यस्य उत्पत्ति-विकासविषये एको नातिदीर्घः प्रबन्धो लिख्यताम् ।
2. किं नाम गद्यसाहित्यम् ? संस्कृतगद्यसाहित्ये वाणभट्टस्यावदानविषये समासेनालोच्यताम् ।
3. गद्यकवेः बाणभट्टस्य संक्षिप्तपरिचयो दीयताम् ।
4. बाणभट्टस्य काव्यशैलीविषये एको लेखः प्रस्तूयत ।
5. ‘गद्यं कवीनां निकषं वदन्ति’ इत्युक्तिः सम्यगालोचनीया ।
6. ‘बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्’ इत्युक्तिः सम्यगालोचनीया ।
7. हर्षचरितस्य पञ्चमोच्छवासस्य कथावस्तु सरलभाषया उपस्थापयत ।
8. राज्ञः प्रभाकरवर्धनस्य रुग्नावस्थायाः समासेन वर्णनं देयम् ।

9. कविबाणस्य परिचयप्रदानपूर्वकं तस्य कवित्वप्रतिभा आलोचनीया।
10. संस्कृतगद्यकविषु बाणभट्टस्य स्थानमालोच्यताम्।
11. राज्यवर्धनस्य मृत्योरनन्तरं हर्षवर्धनस्य मानसिकस्थितिः कीदृशी अभवत् सरलभाषया उपस्थापनीया।
12. हूणान् जित्वा राज्यं प्रत्यागतस्य राज्यवर्धनस्य अवस्था सरलभाषया उपस्थापनीया।
13. हर्षचरितकाव्ये पञ्चमोच्छ्वासोपलब्धं हर्षस्य स्वराजकुलं प्रत्यागमनमार्गवर्णनं सरलभाषयोपस्थाप्यताम्।
14. हर्षस्य मृगयातः राजधानीं प्रति प्रत्यागमनमार्गवर्णनं प्रस्तूयताम्।
15. हर्षचरितस्य काव्यसौष्ठवं सरलतया विविच्यताम्।

Unit – II

नलचम्पूकाव्यस्य प्रश्नाः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. नलचम्पू इत्यस्य लेखकः कः ?
2. चम्पूकाव्यस्य लक्षणं किमस्ति ?
3. चम्पूसाहित्यस्य आदिमो ग्रन्थः कः ?
4. 'तुहिनाचल' इति शब्दस्य अर्थः कः ?
5. राज्ञः नलस्य पितुः नाम किम् ?
6. 'नलचम्पू' इत्यस्य अपर नाम किम् ?
7. नलचम्पू केषु विभक्तः ?
8. 'नलचम्पूकाव्ये' कति उच्छ्वासाः सन्ति ?
9. नलचम्पूग्रन्थस्य मङ्गलाचरणे कस्याः देवतायाः स्तुतिः विद्यते ?
10. नलचम्पूकाव्ये कयोः प्रणयवर्णनमस्ति ?
11. नलस्य अमात्यस्य नाम किम् ?
12. त्रिविक्रमभट्टस्य पितामहः कः ?
13. त्रिविक्रमभट्टस्य पिता कः आसीत् ?
14. 'मधुसहायः' इत्यनेन को बुध्यते ?
15. नलचम्पूकाव्यस्य उपजीव्यग्रन्थः कः ?
16. नलस्य चारित्रिकः गुणः कः ?
17. नलस्य मन्त्री नाम किम् ?

18.नलस्य वनविहारसमये कः आगतः ?

19.राजानलस्य राजधानी कुत्र आसीत् ?

20.नलस्य पत्नी का ?

21.नलस्य मुख्यगुणाः के?

22.नलः कस्य देशस्य राजा आसीत् ?

23.नलचम्पूकाव्ये प्रमुखः रसः कोऽस्ति ?

24.नलचम्पूकाव्यस्य शैली का ?

25.नलस्य राज्ये कः मुख्यः धर्मः आसीत्?

26.नलस्य शासनं कथं आसीत्?

27.नलस्य जीवनस्य मुख्यलक्ष्यं किम्?

28.महामन्त्री कस्य प्रति निष्ठावान् आसीत्?

29.महामन्त्री किमर्थं प्रसिद्धः आसीत्?

30.महामन्त्री राजकार्येषु कथं सहायकः?

II. व्याख्याकार्या **(6 Marks)**

1. किं कवस्तेन काव्येन किं काण्डेन धनुष्मतः ।
   परस्य हृदये लग्नं न घूर्णयति यच्छिरः ॥
2. वाचः काठिन्यमायान्ति भङ्गश्लेषविशेषतः ।
   नोद्वेगस्तत्र कर्तव्यो यस्मान्नैको रसः कवेः ॥
3. सोऽहं हंसायितुं सोहाद् बकः पङ्गुर्यथेच्छति ।
   मन्दधीस्तद्वदिच्छामि कविवृन्दारकायितुम् ॥
4. सदूषणामि निर्दोषा सस्वरापि सुकोमला ।
   नमस्तस्मै कृता येन रम्या रामायणी कथा ॥
5. यत्र गृहे गृहे गौर्यः स्त्रियः महेश्वरो लोकः
   सश्रीका हरयः पदे पदे धनदाः सन्ति लोकपालाः ।
   केवलं न सुरधिपो राजा । न च विनायकः कश्चित् ।
6. उदात्तनायकोपेता गुणवद्वृत्तमुक्तका ।
   चम्पूश्च हारयष्टिश्च केन न क्रियते हृदि ॥
7. अत्रिजातस्य या मूर्तिः शशिनः सज्जनस्य च ।
   क्व सा वै रात्रिजातस्य तमसो दुर्जनस्य च ॥
8. कर्णान्तविभ्रमभ्रान्तकृष्णार्जुनविलोचना ।
   करोति कस्य नाह्लादं कथा कान्तेव भारती ॥
9. अगाधान्तः परिस्पन्दं विबुधानन्दमन्दिरम् ।

वन्दे रसान्तरप्रौढं स्रोतः सारस्वतं वहत् ॥

10.जयति मधुसहायः सर्वसंसारवल्ली-
जननजरठकन्दः कोऽपि कन्दर्पदेवः ।
तदनु पुनरपाङ्गोत्संग सञ्चारितातां
जयति तरुणयोषिल्लोचनानां विलासः ॥

11.प्रसन्नाः कान्तिहारिण्यो नानाश्लेषविचक्षणाः ।
भवन्ति कस्यचित्पुण्यैर्मुखे वाचो गृहे स्त्रियः॥

12.अप्रगल्भाः पदन्यासे जननीरागहेतवः ।
सन्त्येके बहुलालापाः कवयो बालकाः इव॥

13.अक्षमालापवृत्तिज्ञा कुशासनपरिग्रहा।
ब्राह्मीव दौर्जनी संसद्वन्दनीया समेखला॥

14.व्यासःक्षमाभृतांश्रेष्ठोवन्द्यःसहिमवानिव।
सृष्टा गौरीदृशी येन भवे विस्तारिभारता॥

15.शश्वद्बाणद्वितीयेन नमदाकारधारिणा।
धनुषेव गुणाढ्येन निःशेषो रञ्जितो जनः ॥

16.भङ्गश्लेषकथावन्धं, दुष्करं कुर्वता मया।
दुर्गस्तरीतुमारब्धो वाहुभ्याममम्भसां पतिः ॥

17.उत्फुल्लगल्लैरालापाः क्रियन्ते दुर्मुखैः सुखम्।
जानाति हि पुनः सम्यक्कविरेव कवेः श्रमम् ॥

18.नास्तिसानगरीयत्रनवापीनपयोधरा ।
दृश्यतेनच यत्र स्त्री नवापीनपयोधरा ॥

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. संस्कृतचम्पुकाव्यस्य उत्पत्तिं विकाशं च संक्षेपेण उपस्थापयत ।
2. नलचम्पूकाव्यानुसारम् आर्यावर्तवणनं समासेन लिखत ।
3. नलचम्पूकाव्यस्य प्रथमोच्छ्वासानुसारं राज्ञः नलस्य वर्णनं समुपस्थापत ।
4. चम्पूकाररुपेण त्रिविक्रमभट्टस्य शैली विचार्यताम् ।
5. निषाधाभूपतेः नलस्य चरित्र-चित्रणं कुरुत ।
6. संस्कृतसाहित्ये चम्पूकाव्यानां स्वरूपं संक्षेपेण विविच्यताम् ।
7. कविपरिचयप्रदानपूर्वकं संस्कृतसाहित्ये नलचम्पूकाव्यस्य महत्वं विचार्यताम् ।
8. नलचम्पूकाव्यस्य प्रथमोच्छ्वासानुसारं निषाधपुरीवर्णनं समुपस्थाप्यताम् ।
9. महामन्तिणः गुणान् तथा तस्य महत्वं विस्तारयतः वर्णयत ।
10. नलचम्पूदिशा महामन्त्रिणः श्रुतशीलस्य संक्षेपेन लिखत ।

11.चम्पूसाहित्यं किम् ? अस्य प्रमुखलक्षणानि कानि सन्ति ?

Paper Code – MASSC 403

आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम्

Unit – I

आधुनिकसंस्कृतसाहित्येतिहासः

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. श्रीगान्धिगौरवम् इति ग्रन्थस्य रचयिता कः ?
2. राधावल्लभत्रिपाठिविरचितस्य आधुनिकालंकारशास्त्रस्य नाम किम् ?
3. स्वातन्त्र्यसम्भवं कीदृशं काव्यम् ?
4. राजेन्द्रमिश्रविरचितं जानकीजीवनं कीदृशं काव्यम् ?
5. साहित्य-अकादमीपुरस्कारेण पुरस्कृतस्य कस्यचिदेकस्य काव्यस्य नाम लिखत ?
6. भाति मे भारतम् इति काव्यस्य रचयिता कः ?
7. सत्याग्रहगीता केन रचिता ?
8. श्रीधरभास्करवर्णेकरविरचितस्य एकस्य ग्रन्थस्य नाम लिखत ?
9. कृष्णकान्तसन्दिकैप्रणीतः कश्चिदेकः ग्रन्थ उल्लिख्यताम् ?
10. पताकाम्नाय इति काव्यं केन लिखितम् ?
11. शंकरदेवमहाकाव्यस्य रचकः कः ?
12. वैकुन्ठनाथचक्रवर्तिनः कृतिः का ?
13. अम्बिकदत्तव्यासस्य पितुर्नाम किम् ?
14. अम्बिकादत्तव्यासस्य जन्मतिथिः काऽस्ति ?

II. टिप्पणी लेखनीया - (6 Marks)

1. वी.राघवन्
2. क्षमा रावः
3. भवदेवभागवती
4. अविनाशिः
5. अम्विकादत्तव्यासः
6. शंकरदेवमहाकाव्यम्
7. श्रीधरभास्करवर्णेकर
8. शिवराजविजयः

9. रेवाप्रसादद्विवेदी
10.राधावल्लभत्रिपाठी
11.अभिराजराजेन्द्रमिश्रः
12.आधुनिकगद्यसाहित्यम्
13.आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम्
14.आधुनिकमहाकाव्यम्
15.आधुनिकनाट्यसाहित्यम्

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. अर्वाचीनसंस्कृतनाट्यपरम्परामधिकृत्य एको नातिदीर्घलेखः प्रस्तुतव्यः ।
2. आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये पण्डितक्षमादेव्याः योगदानं विवेचयत ।
3. राधावल्लभत्रिपाठिन आधुनिकसंस्कृतसाहित्ये अवदानं विवेचयत ।
4. आधुनिकसंस्कृतसाहित्येअभिराजराजेन्द्रमिश्रस्य अवदानं विवेचयत ।
5. आधुनिकसंस्कृतसाहित्येश्रीधरभास्करवर्णेकरस्य अवदानं विवेचयत ।
6. आधुनिकसंस्कृतसाहित्येअम्विकादत्तव्यासस्य अवदानं विवेचयत ।
7. आधुनिकगद्यसाहित्यम् अवलम्ब्य एको लेखःप्रस्तूयत ।
8. आधुनिकसंस्कृतसाहित्यम् अवलम्ब्य एको लेखः प्रस्तूयत ।
9. रेवाप्रसादद्विवेदिनः महाकाव्यानां विषये आलोचयत ।

Unit - II

संस्कृतसाहित्ये पूर्वोत्तरराज्यस्य अवदानम्

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. 'अविनाशि' काव्यस्यरचकःकः ?
2. शंकरदेवमहाकाव्येकतिसर्गाःसन्ति ?
3. श्रीकृष्णलीलामृतेकतिप्रवाहाःसन्ति ?
4. 'सतीजयमती' काव्येकतिप्रवाहाःदृश्यन्ते ?
5. 'पताकाम्नायः' कस्यकृतिरस्ति ?
6. 'स्तुतिप्रशस्तिमञ्जरी' कःरचयति ?
7. 'श्लोकमाला' काव्यस्यकविःकः ?
8. विवेकानन्दमहाकाव्यस्यकविःकः ?
9. माधवदेवमहाकाव्यस्यरचकःकः ?
10.भास्करचरितेकस्यनदस्यवर्णनमुपलभ्यते ?

11.भास्करचरितेकस्यराज्ञःचरितम्अङ्कितंभवति ?

12.'उपनयनम्' कस्यकृतिः ?

13.'रहस्यत्रयी' कस्यकृतिः ?

14.'संस्कृतसोपानम्' कस्यरचना ?

II. टिप्पणी लेखनीया - (6 Marks)

1. मुकुन्दमाधवशर्मा
2. भास्करचरितम्
3. मनोरञ्जनशास्त्री
4. सतीजयमती
5. अविनाशिः
6. भवदेवभागवती
7. श्रीकृष्णलीलामृतम्
8. विद्यापतिदाहालः

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. त्रिपुराराज्ये संस्कृतचर्चाविषयकः एकः निबन्धः लिख्यताम् ।
2. असमप्रदेशे संस्कृतचर्चाविषयकः एकः निबन्धः लिख्यताम् ।
3. ‘भास्करचरितम्’ काव्यस्य सारांशो लिख्यताम्।
4. संस्कृतसाहित्यजगति विद्यापतिदाहालस्य अवदानं विश्लेषणीयम् ।
5. शंकरदेवमहाकाव्यमधिकृत्य एकः लेखः प्रस्तूतव्यः ।
6. अर्वाचीनसंस्कृतसाहित्य भवदेवभागवतीवर्यस्य अवदानं सम्यगालोचनीयम् ।

Unit - III

शिवराजविजयः (प्रथमः निश्वासः)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

2. शिवराजविजस्य रचयिता कः ?
3. अम्बिकदत्तव्यासस्य पितुर्नाम किम् ?
4. अम्बिकादत्तव्यासस्य जन्मतिथिः काऽस्ति ?
5. शिवराजविजयः इति कीदृशं काव्यम् ?
6. शिवराजविजयः इति कस्याः कोट्याः काव्यमस्ति ?
7. शिवराजविजयस्य नायकः कः ?

8. शिवराजविजयस्य प्रतिनायकः कः ?
9. शिवराजविजये विष्णोर्माया भगवतीत्यादि वाक्यं कुत्र मिलति ?
10. मरीचिमालीं कस्य नाम विद्यते ?
11.पर्वतस्य कन्दरे कः आसीत् ?
12.शिखरादवतीर्य योगीगजः कुत्रागमत् ?
13.युधिष्ठिरस्य राज्यकाले समाधिमाकलय्य योगीराज कदा समाधेः जागृतो बभूव ?
14.विक्रमकाले समाधिमाकलय्य योगिराजः कदा जागृतो बभूव ?
15.महमदः कस्य देशस्य निवासी आसीत्।
16.महमदः कतिवारं भारतवर्षमलुण्ठत ?
17.सोमनाथतीर्थम्कस्मिन्प्रदेशेवर्तते?
18.पृथिवीराजःकुत्रत्योराजाआसीत् ?
19.जयचन्द्रःकुत्रत्योराजासीत्?
20.कुतुबुद्दीनःकआसीत्?
21.औरङ्गजेवस्यकउपाधिरासीत् ?
22.शिववीरःकुत्रनिवसतिस्मससेनः ?
23. शिववीरेणकाप्रतिज्ञाकृता?

II. टिप्पणी लेखनीया - (6 Marks)

1. शिवराजविजयः
2. अम्बिकादत्तव्यासः
3. वीरशिवाजी
4. गौरवटुः
5. योगिराजः
6. उपन्यासससाहित्यम्
7. गद्यम्

III. दीर्घप्रश्नाः (10Marks)

1. अम्बिकादत्तव्यासस्यआधुनिकसंस्कृतसाहित्येऽवदानंआलोच्यत।

2. शिवराजविजयोऽपन्यासस्य प्रतिपाद्यवर्णनं समुपस्थापयत।
3. अम्बिकादत्तव्यासस्य परिचयं प्रदाय शिवराजविजयस्य प्रथमनिश्वासस्य कथावस्तु समासेन लिखत।
4. महमुदगणेः भारतलुण्ठनवृत्तान्तं वर्णयत्।
5. यवनशासनकाले भारतस्य अवस्था विविच्यताम्।
6. ब्रह्मचारिगुरु-योगिराजयोः कथोपकथनं समासेन उपस्थापयत।
7. शिवराजविजयोपन्यासदिशा शिवाजीराजस्य चरित्रचित्रणं कुरूत।
8. संस्कृतोपन्यासविधामधिकृत्य एको निबन्धः प्रस्तूयताम्।
9. आधुनिकसंस्कतोपन्यासरचनापरम्पराम् आलोचयत।
10. शिवराजविजयस्य साहित्यिकमूल्यांकनं कुरुत। कवित्वप्रतिभा। काव्यिकसौन्दर्यम्।

प्रश्नकोषः

संस्कृतसाहित्यविभागः

पत्रम् - UGDESS405

नाट्यसाहित्यम् -१

Unit – I

संस्कृतनाट्यसाहित्यस्य उत्पत्तिः विकाशपरम्परा च

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. नाटकशब्दस्य व्युत्पत्तिः का?
   নাটকশব্দৰ ব্যুত্পত্তি কি ?
2. 'नाटक' शब्दः कुतः आगतः?
   নাটক শব্দ ক'ৰপৰা আহিছে ?
3. नाट्यस्य आद्यः उल्लेखः कुत्र दृश्यते?
   নাটকৰআদিউল্লেকক'ত দেখাপাওঁ?
4. 'नाटक' शब्दः कस्मात् धातोः निष्पन्नः?
   নাটকশব্দকিধাতুৰপৰাউত্পত্তি হৈছে ?
5. नाट्यशास्त्रस्य रचनाकारः कः?
   নাট্যশাস্ত্রৰচনাকাৰকোন ?
6. नाट्ये मुख्यरसः कः?
   নাটকৰমুখ্যৰসকি?
7. नाट्यशास्त्रस्य रचकः कः ?
   নাট্যশাস্ত্রৰ ৰচক কোন ?
8. किं नाम नाट्यम् ?
   নাটককাক বোলে?
9. नाटकस्य एकस्य उल्लेखः क्रियताम्।
   এখন নাটকৰ উল্লেখ কৰা ?
10. भासस्य कति नाटकानि सन्ति ?
    ভাসৰ কেইখন নাটক আছে ?

II.टिप्पणी प्रदेया – **(6 Marks)**

1. नाटकम्
2. प्रकरणम्
3. नाटिका
4. भासः
5. कलिदासः
6. भवभूति
7. स्वप्नवासवदत्तम्
8. प्रतिमानाटकम्

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. नाट्यशास्त्रानुसारं नाटकस्य उत्पत्तिः उपस्थाप्यताम् ।

   নাট্যশাস্ত্ৰানুসাৰেনাটকৰউৎপত্তিউপস্থাপনকৰা৷

2. संस्कृतनाटकस्य विकासविषये एको निबन्धः प्रस्तुयताम् ।

   সংস্কৃতনাটকৰবিকাশবিষয়েএটানিৰন্ধপ্ৰস্তুতকৰা৷

3. संस्कृतनाटकस्य उत्पत्तिविषयकसिद्धान्तानि आलोच्यन्ताम् ।

   সংস্কৃতনাটকৰউৎপত্তিবিষয়কসিদ্ধান্তসমূহআলোচনাকৰা৷

Unit – II

भासनाटकानां परिचयः वैशिष्ट्यानि च

I. लघुप्रश्नाः **(1 Mark)**

1. भासः कः आसीत्?

   ভাস কোন আছিল?

2. भासः कः कविः आसीत्?

ভাস কি কবি আছিল?

3. भासः कति नाटकानि अरचयत्?

ভাস কেইখন নাটক ৰচনা কৰিছিল?

4. भासस्य नाटकेषु मुख्याः विशेषताः काः?

ভাসৰ নাটকত মুখ্য বিশেষতা কি ?

5. कति नाटकानि भासेन रचितानि?

কেইখন নাটক ভাসে ৰচনা কৰিছে ?

6. भासस्य कति नाटकानि उपलब्धानि?

ভাসৰ কেইখন নাটক পোৱা যায়?

7. 'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटकस्य नायिका का?

স্বপ্নবাসবদত্তম্ নাটকৰ নায়িকা কোন ?

8. 'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटकस्य मुख्यःरसः कः?

স্বপ্নবাসবদত্তম্ নাটকৰ মুখ্য ৰস কি ?

9. भासस्य नाटकेषु किं विशेषं राजनीतिसम्बन्धि दृष्ट्याः दृश्यते?

ভাসৰ নাটকত কি বিশেষ ৰাজনীতি দেখা যায়?

10. 'स्वप्नवासवदत्तम् इति नाटके कति अङ्काः सन्ति ?

স্বপ্নবাসবদত্তম্ নাটকত কেইটা অঙ্ক আছে ?

11. प्रतिमा नाटके कति अङ्काः सन्ति ?

প্রতিমা নাটকত কেইটা অঙ্ক আছে?

II.टिप्पणी प्रदेया– **(6 Marks)**

1. भासः
2. स्वप्नवासवदत्तम्
3. प्रतिमानाटकम्,

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. भासस्य परिचयं प्रदाय तस्य नाटकानि आलोचयत।

ভাসৰ পৰিচয় দি তেওঁৰ নাটক বিলাক আলোচনা কৰা |

2. भासस्य नाट्यशैलीम् आलोचयत।

ভাসৰ নাট্যশৈলী আলোচনা কৰা |

3. भासस्य नाटकचक्रम् आलोचयत।

ভাসৰ নাটকচক্ৰ আলোচনা কৰা |

4. भासस्य नाट्यप्रतिभा विवेचनीया।

ভাসৰ নাট্যপ্ৰতিভা বিবেচনা কৰা ।

5. भासस्य रामायणाधारितनाटकानि आलोचनीयानि।

ৰামায়ণাশ্ৰিত ভাসৰ নাটকৰ আলোচনা কৰা ।

Unit – III

स्वप्नवासवदत्तम् (प्रथम-पञ्चमौ अङ्कौ)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. वासवदत्तायाः मातुरभिधानं किमस्ति?
   বাসবদত্তাৰ মাতৃৰ নাম কি?
2. "वासवदत्ता" विक्रमबाहोः सिंहलेश्वरस्य का अस्ति?
   বাসবদত্তা সিংহলৰ ৰজা বিক্ৰমবাহুৰ কোন আছিল?
3. उदयनस्य प्रथमविवाहिता पत्नी का अस्ति?
   উদয়নৰ প্ৰথম বিবাহিতা পত্নী কোন আছিল?
4. वत्सराज-उदयनस्य कञ्चुकी कः?
   বৎসৰাজ উদয়নৰ কঞ্চুকী কোন?
5. कौशाम्बीनरेशस्य वत्सराज-उदयनस्य मन्त्री कः?
   কৌশাম্বীৰজা বৎসৰাজ উদয়নৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী কোন আছিল?
6. सिंहलेश्वरस्य विक्रमवाहोः मन्त्री कः?
   সিংহলেশ্বৰবিক্ৰমবাহুৰমন্ত্ৰীকোনআছিল?
7. वासवदत्तायाः धात्री काऽस्ति?
   বাসবদত্তাৰ ধাত্ৰী কোন আছিল?
8. घोषवती वीणायाः सम्बन्धः केन सह विद्यते?
   ঘোষবতী বীণাৰ সম্বন্ধ কাৰ লগত?
9. नाटके कति अंकाः भवन्ति ?
   নাটকতকিমানটাঅংকথাকে?
10. नाटके एक एव भवेदङ्गी किम्?
    নাটকত এটা মাত্ৰ অঙ্গী কি?
11. रूपकस्य कति भेदाः भवन्ति?
    ৰূপককেইপ্ৰকাৰৰ?
12. स्वप्नवासवदत्तस्य नायकः कः?
    স্বপ্নবাসবদত্তম নাটকৰ নায়ক কোন?

13.स्वप्नवासवदत्तस्य नायिका का?

স্বপ্নবাসবদত্তমনাটকৰনায়িকাকোন?

14.स्वप्नवासवदत्तस्य नाटकस्य स्वप्नांकः कः?

স্বপ্নবাসবদত্তমনাটকৰস্বপ্নাঙ্ককোনটো?

15.वत्सराज-उदयनस्य मन्त्री कः अस्ति?

বৎসৰাজ উদয়নৰ মন্ত্ৰী কোন আছিল?

16."पद्मावती" कस्य पुत्री आसीत्?

পদ্মাৱতীকাৰপুত্ৰীআছিল?

17.' वासवदत्ता' कस्य पुत्री अस्ति?

বাসবদত্তাকাৰ পুত্ৰী?

18. घोषवती वीणा कस्मिन् नाटके प्राप्यते?

ঘোষৱতী বীণাৰ কথা কোনখন নাটকত পোৱা যায়?

19.स्वप्नवासवदत्ते नाटके अवन्तिका वेशधारी का अस्ति?

স্বপ্নবাসবদত্তম্নাটকতঅবন্তিকাবেশধাৰীকোনআছিল?

20.महासेन - प्रद्योतस्य कञ्चुकी कः?

মহাসেন–প্ৰদ্যুৎৰকঞ্চুকীকোন?

21.' दुःखं न्यासस्त्र रक्षणम्' -कस्य उक्तिरियम्?

'দুঃখং ন্যাসস্য ৰক্ষণম্'-এই উক্তিটোকাৰ?

22.लावणक ग्राम: कुत्र प्राप्यते?

লাবণকগাওঁখনক'ত অৱস্থিত?

23.खप्रवासवदत्तम् इति ग्रन्थे कति अङ्का: सन्ति?

স্বপ্নবাসবদত্তমনাটকতকিমানটাঅংকআছে?

II. व्याख्या कार्या / भावार्थः प्रकाशनीयः– (6 Marks)

1. उदयनवेन्दुसवर्णावासवदत्ताबलौ बलस्य त्वाम् ।
पद्मावतीर्णपूर्णौ वसन्तकम्रौ भुजौ पाताम् ॥ १ ॥
2. पूर्व त्वयाप्यभिमतं गतमेवमासीच्छ्वघ्यं गमिष्यसि पुनर्विजयेन भर्तुः ।
कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ॥ ४ ॥
3. परिहरतु भवान् नृपापवादं, न परुपमाश्रमवासिषु प्रयोज्यम् ।
नगरपरिभवान् विमोक्तुमेते वनमभिगम्य मनस्विनो वसन्ति ॥ ५ ॥
4. तीर्थोदकानि समिधः कुसुमानि दर्भान् स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानि ।
धर्मप्रिया नृपमुता न हि धर्मपीडामिच्छेत् तपस्विषु कुलव्रतमेतदस्याः ॥ ६ ॥
5. प्रद्वेषौ बहुमानौ वा सङ्कल्पादुपजायते ।

भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता ॥ ७ ॥

6. सुखमर्थो भवेद् दातुं सुखं प्राणाः सुखं तपः ।
7. पद्मावती नरपतेहिषी भवित्री दृष्टा विपत्तिरथ यैः प्रथमं प्रदिष्टा ।
   तत्प्रत्ययात् कृतमिदं न हि सिद्धवाक्यान्युत्क्रम्य गच्छति विधिः सुपरीक्षितानि ॥ ११ ॥
8. अनाहारे तुल्यः प्रततरुदितक्षामवदनः शरीरे संस्कारं नृपतिसमदुःखं परिवहन् ।
   दिवा वा रात्रौ वा परिचरति यत्नैर्नरपतिं नृपः प्राणान् सद्यस्त्यजति यदि तस्याप्युपरमः ॥१४ ॥
9. यदि तावदय स्वप्नो धन्यमप्रतिबोधनम् ।
   अथायं विभ्रमो वा स्याद्, विभ्रमो ह्यस्तु मे चिरम् ॥ ९ ॥

III. दीर्घप्रश्नाः (10 Marks)

1. महाकविभासस्य नाट्यप्रतिभा आलोच्यताम् ।
   মহাকবিভাসৰ নাট্যপ্ৰতিভা আলোচনা কৰা ।
2. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य प्रतिपाद्यवर्णनम् ।
   স্বপ্নবাসবদত্তম নাটকৰ বিষয়-বস্তু বৰ্ণনা কৰা।
3. महाकविभासस्य परिचयं प्रदाय तस्य रचना आलोचनीया।
   মহাকবিভাসৰ পৰিচয় দাঙি ধৰি তেওঁৰ ৰচনাৱলীৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।
4. स्वप्नवासवदत्तम नाटकस्य नामसार्थक्यम् उपस्थापयत।
   স্বপ্নবাসবদত্তম নাটকৰ নামৰ সাৰ্থকতা উপস্থাপন কৰা ।
5. राज्ञः उदयनस्य चरित्रचित्रणम् कुरुत ।
   ৰজা উদয়নৰ চৰিত্ৰচিত্ৰণ কৰা ।
6. यौगन्धरायणस्य चरित्रचित्रणं कुरुत ।
   যৌগন্ধৰায়ণৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ কৰা।
7. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य प्रथमांकस्य सारांश: लिख्यताम् ।
   স্বপ্নবাসবদত্তম নাটকৰ প্ৰথম অংকৰ সাৰাংশ লিখা ।
8. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य पञ्चमांकस्य सारांशः लिख्यताम्।
   স্বপ্নবাসবদত্তম নাটকৰ পঞ্চম অংকৰ সাৰাংশ লিখা ।

Unit – IV

प्रतिमानाटकम् (प्रथम-तृतीयौ अङ्कौ)

I. लघुप्रश्नाः (1 Mark)

1. प्रतिमानाटकस्य नाट्यकारः कः ?
   প্ৰতিমা নাটকৰ নাট্যকাৰ কোন ?

2. भासनाटकचक्रे कति नाटकानि सन्ति ?
   ভাস-নাটক- চক্ৰত কেইখন নাটক আছে ?
3. प्रतिमानाटके कति अङ्काः सन्ति ?
   প্ৰতিমা নাটকত কেইটা অংক আছে ?
4. प्रतिमानाटके कोऽङ्कः प्रतिमाङ्कनाम्ना ख्यातोऽस्ति ?
   প্ৰতিমা নাটকত কোনটো অংক প্ৰতিমাংক নামেৰে খ্যাত ?
5. राज्ञः दशरथस्य सारथी कोऽस्ति ?
   ৰজা দশৰথৰ সাৰথী কোন আছিল ?
6. प्रतिमानाटकस्य नान्दीश्लोके कस्य स्तुतिर्विद्यते ?
   প্ৰতিমা নাটকৰ নান্দী শ্লোকত কাৰ স্তুতি কৰা হৈছে ?
7. प्रतिमानाटके का प्रस्तावना (स्थापना) प्रयुज्यते ?
   প্ৰতিমা নাটকৰ প্ৰস্তাবনা (স্থাপনা) কি ?
8. मैथिली इत्यनेन कः/ का बुध्यते ?
   মৈথিলী বুলি কাক কোৱা হয় ?
9. सौमित्रिः इति कस्य संज्ञा ?
   সৌমিত্ৰিঃ কাৰ নাম ?
10. प्रतिमागृहे कः भरतं प्रतिमां प्रदर्शयति ?
   প্ৰতিমাগৃহত কোনে ভৰতক প্ৰতিমা দেখুৱাইছিল ?
11. राज्ञः दशरथस्य पिता क आसीत् ?
   ৰজা দশৰথৰ পিতা কোন আছিল ?
12. राज्ञः दशरथस्य कति भार्या आसन् ?
   ৰজা দশৰথৰ কেইগৰাকী পত্নী আছিল ?
13. रामस्य मातुर्नाम किमासीत् ?
   ৰামৰ মাতৃৰ নাম কি আছিল ?
14. भरतस्य मातुर्नाम किमासीत् ?
   ভৰতৰ মাতৃৰ নাম কি আছিল ?
15. लक्ष्मणस्य मातुर्नाम किमासीत् ?
   লক্ষ্মণৰ মাতৃৰ নাম কি আছিল ?

II. व्याख्या कार्या(ব্যাখ্যা কৰা)/ भावार्थः प्रकाशनीयः (ভাৱাৰ্থ লিখা)– (6 Marks)

प्रथमाङ्कः -

1. सीताभवः पातु सुमन्त्रतुष्टः सुग्रीवरामः सहलक्ष्मणश्च ।
   यो रावणार्यप्रतिमश्य देव्या विभीपणात्मा भरतोऽनुसर्गम् ॥
2. समवाष्पेण पतता तस्योपरि ममाप्यध ।
   पितुम क्लेदितौपादौ ममापि क्लेदितं शिरः ॥

3. शरीरेऽरिः प्रहरति हृदये स्वजनस्तथा।
कस्य स्वजनशब्दो मे लज्जामुत्पावयिष्यति ॥
4. भरतो वा भवेद् राजा वयं वा ननु तत् समम्।
यदि तेऽस्ति घनुश्लाघा स राजा परिपाल्यताम् ॥
5. अनुचरति शशांकं राहुदोषेऽपि तारापतति च वनवृक्षे याति भूमिं लता च।
त्यजति न च करेणुः पंकलग्नं गजेन्द्रंव्रजतु चरतु धर्मं भर्त्तृनाथा हि नार्यः ॥
6. स्वैरं हि पश्यन्तु कलत्रमेतद् वाष्पाकुलाक्षैर्वदनैर्भवन्तः।
निर्दोषदृश्या हि भवन्ति नार्यो यज्ञे विवाहे व्यसने वने च ॥

तृतीयाङ्कः -

1. पितुः प्राणपरित्यागं मातुरैश्वर्यलब्धताम्।
ज्येष्ठभ्रातुः प्रवासं च त्रीन् दोषान् कोऽभिधास्यति ॥
2. येन प्राणाश्च राज्यं च स्त्रीशुल्कार्थे विसर्जिता।
इमां दशरथस्य त्वं प्रतिमां किं न पृच्छसे ॥
3. अयोध्यामटवीभूतां पित्रा भ्राता च वर्चिताम्।
पिपासार्तोऽनुधावामि क्षीणातोयां नदीमिव ॥
4. काले खल्वागता देव्यः पुत्रे मोहमुपागते।
हस्तस्पर्शो हि मातृणामजलस्य जलाञ्जलिः ॥
5. मम मातुश्च मातुश्च मध्यस्था त्वं न शोभसे।
गङ्गायमनुयोर्मध्ये कुनदीव प्रवेशिता ॥
6. गोपहीना यथा गावो विलयं यान्त्यपालिताः।
एवं नृपतिहीना हि विलयं यान्ति वै प्रजाः ॥

भावार्थः प्रकाशनीयः –

प्रथमाङ्कः -

1. स्वः पुत्रः कुरुते पितुर्यदि वचः कस्तत्र भोः ! विस्मयः।
2. शरीरेऽरिः प्रहरति हृदये स्वजनस्तथा।

तृतीयाङ्कः -

1. हस्तस्पर्शो हि मातृणामजलस्य जलाञ्जलिः।

III. दीर्घप्रश्नाः **(10 Marks)**

1. प्रतिमानाटकस्य कथासारः सरलसंस्कृतेन लिख्यताम्।

প্ৰতিমা নাটকৰ সাৰাংশ সৰল ভাষাত লিখা।

2. प्रतिमानाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कथासारो लिख्यताम्।
   প্ৰতিমা নাটকৰ প্ৰথম অংকৰ সাৰাংশ লিখা।
3. प्रतिमानाटकस्य तृतीयीङ्कस्य कथासारो लिख्यताम्।
   প্ৰতিমা নাটকৰ তৃতীয় অংকৰ সাৰাংশ লিখা।
4. प्रतिमानाटके प्रतिमाङ्क इति ख्यातस्य अङ्कस्य कथासारः प्रस्तुयताम्।
   প্ৰতিমা নাটকৰ প্ৰতিমাংক নামেৰে প্ৰখ্যাত অংকৰ সাৰাংশ লিখা।
5. प्रतिमानाटके रामचन्द्रस्य चरित्रचित्रणं कुरुत।
   প্ৰতিমা নাটকত পোৱা ৰামচন্দ্ৰৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ কৰা।
6. प्रतिमानाटके भरतस्य चरित्रचित्रणं कुरुत।
   প্ৰতিমা নাটকত পোৱা ভৰতৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ কৰা।
7. कविभासस्य परिचयं प्रदाय प्रतिमानाटकस्य नामकरणसार्थक्यं विचार्यताम्।
   কবি ভাসৰ পৰিচয় দি প্ৰতিমা নাটকৰ নামকৰণৰ সাৰ্থকতা বিচাৰ কৰা।
8. भासनाटकचक्रस्य संक्षिप्तपरिचयो प्रदीयताम्।
   ভাস-নাটক-চক্ৰৰ সংক্ষিপ্ত পৰিচয় প্ৰদান কৰা।
9. कविभासस्य संक्षिप्तपरिचयं प्रदाय प्रतिमानाटकस्य प्रथमाङ्कस्य कथासार उपस्थाप्यताम्।
   কবি ভাসৰ সংক্ষিপ্ত পৰিচয় দি প্ৰতিমা নাটকৰ প্ৰথম অংকৰ সাৰাংশ লিখা।
10. कविभासस्य संक्षिप्तपरिचयं प्रदाय प्रतिमानाटकस्य तृतीयाङ्कस्य कथासार उपस्थाप्यताम्।
   কবি ভাসৰ সংক্ষিপ্ত পৰিচয় দি প্ৰতিমা নাটকৰ তৃতীয় অংকৰ সাৰাংশ লিখা।